

Η επίδραση της διαχρονικής και διαπεριστασιακής (ή μη) συνεκτικότητας
στη μειονοτική επιρροή

Σταυρούλα Τριανταφυλλίδου

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Θεωρητικό Υπόβαθρο	6
Μειονοτική Επιρροή & Διαχρονική Συνεκτικότητα	6
Διαπεριστασιακή Συνεκτικότητα	9
Επανεκθεση στο Μειονοτικό Μήνυμα	12
Κανόνες Ενδοατομικής Συνεκτικότητας.....	13
Ιδεολογική Τοποθέτηση.....	14
Δικαιώματα Κρατουμένων.....	15
Ερευνητικά Ερωτήματα	16
Ερευνητικές Υποθέσεις.....	17
Μεθοδολογία	18
Δείγμα	18
Μετρήσεις	19
Pre test	19
Κλίμακα Δικαιωμάτων Κρατουμένων	20
Κλίμακα Ενδοατομικής Συνεκτικότητας.....	22
Κλίμακα Ιδεολογικής Τοποθέτησης.....	23
Διαδικασία.....	25
Αποτελέσματα	27
Τυχαιοθέτηση Κατανομής Δείγματος.....	27
Έμμεση & Άμεση Μειονοτική Επιρροή.....	28
Μακρινά & Κοντινά Υποκείμενα	29
Ενδοατομική Συνεκτικότητα & Δικαιώματα Κρατουμένων	33
Ενδοατομική Συνεκτικότητα & Τυχαιοθέτηση	34
Ιδεολογική Τοποθέτηση & Δικαιώματα Κρατουμένων	35
Συμπεράσματα - Συζήτηση	36
Έμμεση Μειονοτική Επιρροή	36
Κοντινά Υποκείμενα	38
Μακρινά Υποκείμενα	39
Ίδιες & Χειρότερες Περιστάσεις.....	41
Ιεράρχηση Δικαιωμάτων	42

Συντηρητισμός, Φιλελευθερισμός & Μειονότητες.....	44
Ανακεφαλαίωση	45
Περιορισμοί.....	46
Μελλοντική Έρευνα	47
Βιβλιογραφικές Αναφορές	49
Πίνακες Στατιστικών Αναλύσεων	53
Παράρτημα.....	63

Περίληψη

Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκε η επίδραση της διαχρονικής και συνάμα διαπεριστασιακής συνεκτικότητας του λόγου της μειονοτικής πηγής στη επιρροή που ασκεί στον πληθυσμό. Από τα αποτελέσματα μας διαφαίνεται ο ρυθμιστικός ρόλος της ιδεολογικής απόστασης των συμμετεχόντων από την πηγή στη σχέση μεταξύ των δύο. Γενικώς, η έμμεση μειονοτική επιρροή ήταν μεγαλύτερη στα ιδεολογικά κοντινά από τα μακρινά υποκείμενα, λόγω της δυσκολίας των πρώτων να ψυχολογιοποιήσουν την πηγή από το φόβο ψυχο-κοινωνικής ταύτισης. Η έμμεση μειονοτική επιρροή στα ιδεολογικά κοντινά υποκείμενα ήταν μεγαλύτερη, ιδιαιτέρως όταν οι περιστάσεις γίνονταν καλύτερες, παρά χειρότερες, ή ίδιες. Στα μακρινά υποκείμενα, δεν φάνηκε κάποια στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ανά περίπτωση. Υποστηρίζουμε ότι για τα κοντινά υποκείμενα έπαιξε ρόλο η προσλαμβανόμενη σχέση ανταγωνισμού εξουσίας-μειονότητας, με τη μέγιστη μειονοτική επιρροή σε συνθήκες υψηλότερης προσλαμβανόμενης σχέσης ανταγωνισμού, όταν δηλαδή η εξουσία βελτιώνει τις περιστάσεις, ενώ η μειονότητα παραμένει διαχρονικά συνεκτική στη θέση της. Προτείνεται περαιτέρω έρευνα με στόχο τον έλεγχο του ρόλου της ψυχο-κοινωνικής ταύτισης, της ψυχολογιοποίησης και της προσλαμβανόμενης σχέσης ανταγωνισμού μεταξύ εξουσίας-μειονότητας στη μειονοτική επιρροή της διαχρονικής και διαπεριστασιακής συνεκτικότητας.

Λέξεις κλειδιά: διαχρονική συνεκτικότητα, διαπεριστασιακή συνεκτικότητα, μειονοτική επιρροή, τριαδικό μοντέλο, σχέση ανταγωνισμού μειονότητας-εξουσίας.

Η επίδραση της διαχρονικής και διαπεριστασιακής (ή μη) συνεκτικότητας στη μειονοτική επιρροή

Η παρούσα εργασία έχει στόχο τη μελέτη της μειονοτικής επιρροής σε συνθήκες κατά τις οποίες οι σχετικές με το μειονοτικό μήνυμα περιστάσεις αλλάζουν, ενώ ο μειονοτικός λόγος παραμένει σταθερός. Συγκεκριμένα θα ασχοληθούμε με τον διαχρονικά συνεπή, σταθερό μειονοτικό λόγο μιας ομάδας προάσπισης των δικαιωμάτων των φυλακισμένων, με στόχο να δείξουμε πότε μπορούν οι συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων, καλύτερες, χειρότερες ή ίδιες, να επιδράσουν στη μειονοτική επιρροή της. Θα μελετήσουμε, δηλαδή, πώς διαμορφώνεται η κοινωνική επιρροή που ασκεί μια μειονοτική ομάδα όταν ο συνεπής λόγος της δεν προσαρμόζεται στις περιστάσεις. Τι συμβαίνει όταν οι περιστάσεις αλλάζουν κι ο λόγος της μειονότητας παραμένει ίδιος; Είναι η σταθερότητα στο λόγο της μειονότητας αρκετή για να ασκήσει έμμεση επιρροή στον πληθυσμό όταν οι περιστάσεις αλλάζουν, ή μήπως η ίδια η διαπεριστασιακή συνεκτικότητα εκλαμβάνεται σαν ακαμψία και θα έπρεπε στην πραγματικότητα να επιλέξει την προσαρμογή με στόχο να γίνει αντιληπτή ως ευέλικτη; Επομένως, θα ελέγξουμε την ισχύ της διαχρονικής συνεκτικότητας της μειονότητας έναντι στη διαπεριστασιακή συνεκτικότητα, με στόχο να μελετήσουμε τα όρια της πρώτης, όταν τα υποκείμενα λαμβάνουν πληροφορίες για αλλαγές στις σχετικές με το μήνυμα της πηγής περιστάσεις. Πότε η διαχρονική συνεκτικότητα παύει να είναι χρήσιμο εργαλείο για τη μειονότητα και αρχίζει να εμποδίζει το έργο της; Είναι η αλλαγή στις περιστάσεις ικανή να καταστήσει τη διαχρονική συνεκτικότητα επιβλαβή για τη μειονοτική επιρροή; Τέλος, θα ελέγξουμε το ρόλο της ενδοατομικής συνεκτικότητας των υποκειμένων στη σχέση της μειονοτικής επιρροής με τη διαπεριστασιακή, διαχρονική συνεκτικότητα της πηγής και την επίδραση της ιδεολογικής τοποθέτησης στη μειονοτική επιρροή.

Θεωρητικό υπόβαθρο

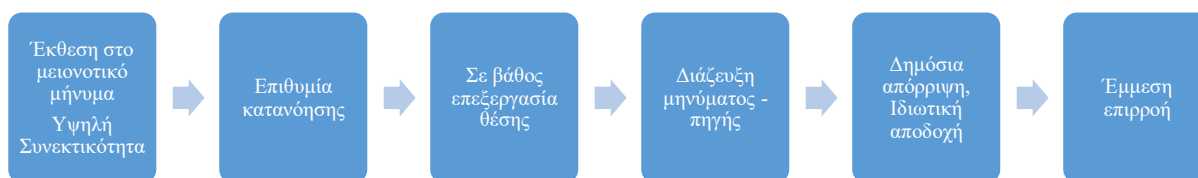
Μειονοτική Επιρροή & Διαχρονική Συνεκτικότητα

Η κοινωνική επιρροή, σύμφωνα με τους Παπαστάμου και Μιούνυ (2001) ορίζεται ως «...τροποποίηση (ή αναδομήσεις) των αντιλήψεων, των εκτιμήσεων, της γνώμης, της συμπεριφοράς κλπ. που παρατηρούνται (και μετρούνται με ειδικές τεχνικές) στο επίπεδο ατόμων (ή ομάδων), καθώς και τους μετασχηματισμούς που απορρέουν από τη γνώση που έχουν για τις αντιλήψεις, τις εκτιμήσεις, τη γνώμη, τη συμπεριφορά κλπ. άλλων ατόμων (ή ομάδων)» (σελ. 32).

Η μειονοτική επιρροή, συγκεκριμένα, προϋποθέτει την ύπαρξη μιας μειονότητας που βρίσκεται σε σχέση ανταγωνισμού με την εξουσία, ενώ παράλληλα προσπαθεί να ασκήσει επιρροή στον πληθυσμό. Με τον όρο μειονότητα αναφερόμαστε σε ομάδα με μη κανονιστικές ιδέες, που δεν ασκεί εξουσία στον πληθυσμό (Martin & Hewstone, 2013). Πρώτη φορά αναδύθηκε το φαινόμενο της μειονοτικής επιρροής σε πειράματα του Moscovici (Moscovici, Lage & Naffrechoux 1969), όπου οι συμμετέχοντες καλούνταν να ονομάσουν το χρώμα της διαφάνειας που τους παρουσιαζόταν. Από τα πρώτα κιόλας πειράματα έγινε φανερό η επίδραση της διαχρονικής συνεκτικότητας στη μειονοτική επιρροή (Rogers, 2003). Παρατηρήθηκε αύξηση της επιρροής της μειονότητας συμμετεχόντων-πειραματικών συνεργών σε συνθήκες διαχρονικής συνεκτικότητας, όταν δηλαδή, διατηρούσαν σε βάθος χρόνου τις αντικειμενικά λάθος απαντήσεις τους. Ωστόσο, έχει φανεί από μεταγενέστερες έρευνες (Brandstätter και συνεργάτες, 1991) ότι η διαχρονική αυτή συνεκτικότητα ενισχύει τη μειονοτική επιρροή, όταν υπάρχει περιθώριο για διαφορετικές απόψεις της μειονότητας και όχι όταν αυτές είναι αντικειμενικά λάθος.

Στην παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε με δύο είδη συνεκτικότητας, τη διαχρονική, ή συνέπεια και τη διαπεριστασιακή. Ως διαχρονική συνεκτικότητα ορίζουμε τη σταθερότητα και συστηματικότητα ενός ίδιου τρόπου απάντησης, την ανυπαρξία, δηλαδή, αντιφάσεων (Παπαστάμου & Μιούνυ, 2001). Η σχέση της διαχρονικής συνεκτικότητας με τη μειονοτική επιρροή εξηγείται από τη θεωρία μεταστροφής του Moscovici και συγκεκριμένα τον μηχανισμό επικύρωσης, που ενεργοποιείται όταν η μειονοτική πηγή παραμένει διαχρονικά συνεκτική κατά την άσκηση επιρροής. Ο μηχανισμός επικύρωσης ωθεί τον δέκτη σε επικέντρωση στο μήνυμα, ή στο αντικείμενο και, με όρους πειθούς, σχετίζεται με την υψηλότερη ανάγκη για γνωστική επεξεργασία και προσεκτική εξέταση της ουσίας της πληροφορίας (Petty & Cacioppo, 1981, όπως αναφέρεται στον Χρηστάκη, 2008). Στον αντίποδα βρίσκεται ο μηχανισμός της κοινωνικής σύγκρισης, που ενεργοποιείται σε συνθήκες πλειοψηφικής επιρροής, όταν η ανάγκη κοινωνικής αποδοχής ενισχύεται, οπότε η επικέντρωση γίνεται στην πηγή και, με όρους πειθούς, σχετίζεται με χαμηλότερη ανάγκη επεξεργασίας και ενασχόληση με περιφερειακές ενδείξεις, που δεν περιλαμβάνονται στο μήνυμα.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη θεωρία μεταστροφής του Moscovici (Moscovici & Personnaz, 1980; Moscovici, 1980), σε συνθήκες μειονοτικής επιρροής, η υψηλή συνεκτικότητα της μειονοτικής πηγής κινεί το ενδιαφέρον του δέκτη, που προσπαθώντας να κατανοήσει το λόγο της συνεκτικότητας, ως μια απρόσμενη συμπεριφορά εξετάζει λεπτομερώς το μήνυμα, ενεργοποιείται, δηλαδή ο μηχανισμός γνωστικής επικύρωσης. Η γνωστική επικύρωση σε συνθήκες μειονοτικής επιρροής, διευκολύνει τη διάζευξη του στάτους της πηγής από το μήνυμα (Perez & Mugny, 1990; Mugny & Perez, 1991; Perez, Papastamou & Mugny, 1995), με αποτέλεσμα την αποδοχή του σε ιδιωτικό επίπεδο, δηλαδή την έμμεση μειονοτική επιρροή.



Σχήμα 1. Γνωστική Επικύρωση – Μειονοτικό Μήνυμα

Αντίθετα, σε συνθήκες πλειοψηφικής επιρροής, λόγω της επιθυμίας κοινωνικής αποδοχής του δέκτη, εγείρεται ο μηχανισμός κοινωνικής σύγκρισης και η συνεκτικότητα, είτε υψηλή είτε χαμηλή, δεν επιδρά στην κοινωνική επιρροή. Ο δέκτης επικεντρώνεται, δηλαδή, στην πηγή και εξετάζει τα χαρακτηριστικά της. Η επιφανειακή αυτή επεξεργασία, διευκολύνει τη σύζευξη του στάτους της πηγής με το μήνυμα και οδηγεί σε δημόσια αποδοχή του μηνύματος, χωρίς, όμως, αλλαγή στο ιδιωτικό επίπεδο, δηλαδή, άμεση επιρροή.



Σχήμα 2. Κοινωνική Σύγκριση – Πλειοψηφικό Μήνυμα

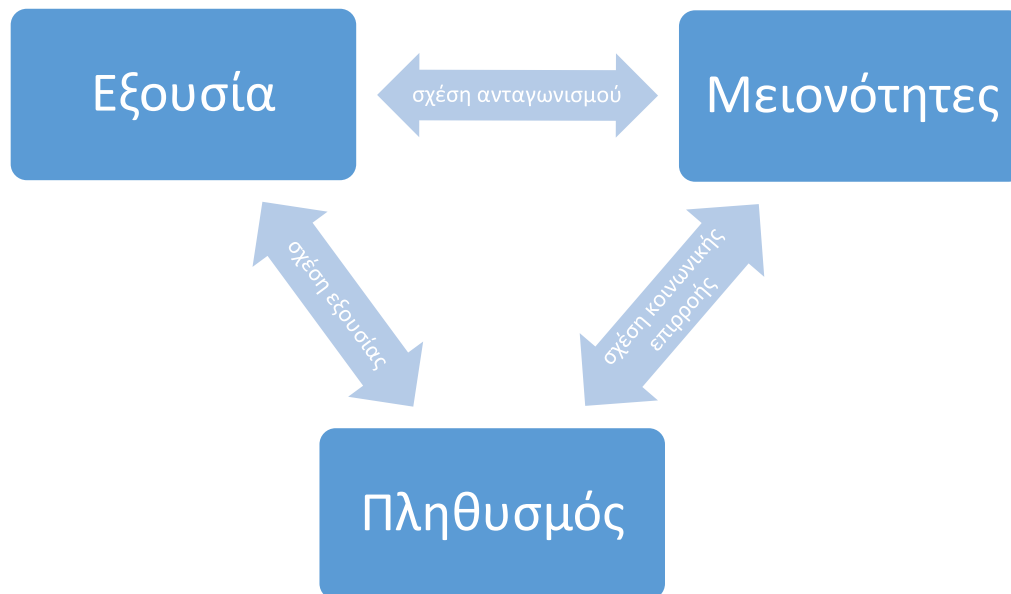
Λαμβάνοντας υπόψη μας τις παραπάνω σχέσεις μπορούμε εύκολα να υποθέσουμε τι θα συμβεί στη μειονοτική επιρροή σε συνθήκες χαμηλής συνεκτικότητας. Η χαμηλή συνεκτικότητα θα οδηγήσει σε επιφανειακή επεξεργασία της θέσης της πηγής, αφού δεν θα υπάρχει ισχυρή επιθυμία του δέκτη να κατανοήσει το μήνυμα. Έτσι, το στάτους της πηγής θα έρθει σε σύζευξη

με το μήνυμά της και επειδή, σε αυτή την περίπτωση, πρόκειται για μειονοτική πηγή το μήνυμα θα απορριφθεί, λόγω επιθυμίας κοινωνικής αποδοχής.

Διαπεριστασιακή Συνεκτικότητα

Ως διαπεριστασιακή συνεκτικότητα ορίζουμε τη διατήρηση του λόγου της μειονότητας, χωρίς αυτός να προσαρμόζεται στις αλλαγές της περίπτωσης. Με τον όρο περίπτωση αναφερόμαστε σε εξωτερικές συνθήκες, σχετικές με το μήνυμα της πηγής, με το οποίο προσπαθεί η μειονότητα να ασκήσει επιρροή στον πληθυσμό. Για παράδειγμα, για μια μειονότητα, που υπερασπίζεται τα δικαιώματα των γυναικών, περίπτωση θεωρείται ο ετήσιος αριθμός κακοποιημένων γυναικών. Οι περιστάσεις μπορεί να μείνουν ίδιες, να γίνουν χειρότερες, ή καλύτερες. Δηλαδή, ο αριθμός των κακοποιημένων γυναικών μπορεί να παραμένει στάσιμος, να αυξάνεται ή να μειώνεται.

Η σχέση της διαπεριστασιακής συνεκτικότητας του λόγου της πηγής με τη μειονοτική επιρροή μπορεί να εξηγηθεί από το τριαδικό μοντέλο, εξουσίας, μειονότητας και πληθυσμού, των Mugny και Papastamou (1980). Περιληπτικά, το τριαδικό μοντέλο απεικονίζει το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν οι διαδικασίες διάδοσης των καινοτομικών ιδεών μιας μειονότητας. Όπως φαίνεται και στο σχήμα στη συνέχεια, το κοινωνικό πλαίσιο περιλαμβάνει τρεις κοινωνικές οντότητες, τον πληθυσμό, τη μειονότητα και την εξουσία. Ανάμεσα στη μειονότητα και την εξουσία εγκαθιδρύεται σχέση ανταγωνισμού για την άσκηση επιρροής στον πληθυσμό, ανάμεσα στη μειονότητα και τον πληθυσμό, σχέση κοινωνικής επιρροής και ανάμεσα στην εξουσία και τον πληθυσμό, σχέση εξουσίας (Παπαστάμου & Μιούνυ, 2001).



Σχήμα 3. Τριαδικό μοντέλο μειονοτικής επιρροής

Σύμφωνα με το τριαδικό μοντέλο, η σχέση επιρροής της μειονότητας με τον πληθυσμό επηρεάζεται από τη δυνατότητα της μειονοτικής πηγής να διαπραγματευτεί. Η διαπραγματευτική ικανότητά της, καθορίζει τους τρόπους με τους οποίους γίνεται αντιληπτή από τον πληθυσμό, δηλαδή το είδος συμπεριφοράς της. Η μειονότητα που διαπραγματεύεται με τον πληθυσμό, μειώνοντας, για παράδειγμα, την ιδεολογική διατύπωσή της, όταν το απαιτούν οι περιστάσεις, γίνεται αντιληπτή ως ευέλικτη και οι θέσεις της θεωρούνται αποτέλεσμα των περιστάσεων και όχι της ιδιοσυγκρασίας της (Mugny, 1975).

Η ίδια η ιδεολογική διαπραγμάτευση, ωστόσο, όταν δίνονται πληροφορίες σχετικές με τις περιστάσεις, επηρεάζει και το τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή από τον πληθυσμό η σχέση ανταγωνισμού της πηγής με την εξουσία. Για παράδειγμα, όταν, σε μια προσπάθεια ιδεολογικής διαπραγμάτευσης, η πηγή μειώσει την ιδεολογική της διατύπωση, ενώ η ελεγχόμενη από την

εξουσία περίσταση έχει γίνει χειρότερη, τότε η προσλαμβανόμενη σχέση ανταγωνισμού μειονότητας-εξουσίας μειώνεται. Αντιθέτως όταν η πηγή αυξήσει την ιδεολογική της διατύπωση, ενώ η περίσταση γίνει καλύτερη ή μείνει ίδια, τότε η σχέση ανταγωνισμού μειονότητας-εξουσίας θα γίνει αντιληπτή ως ισχυρότερη.

Θεωρούμε ότι η διαπεριστασιακή συνεκτικότητα μπορεί ευνοήσει τη μειονοτική επιρροή, όταν η περίσταση είναι καλύτερη από πριν αλλά όχι όταν είναι χειρότερη. Δηλαδή, στο ίδιο παράδειγμα, η διεκδίκηση των δικαιωμάτων των γυναικών, από τη μειονοτική ομάδα, μπορεί να παραμείνει διαχρονικά και διαπεριστασιακά ίδια, όταν ο αριθμός των κακοποιημένων γυναικών μειώνεται, αλλά όχι όταν αυξάνεται. Η μειονότητα είναι μια κοινωνική οντότητα που γίνεται αντιληπτή από τον πληθυσμό ως συγκρουσιακή, επομένως αναμένεται να έρχεται σε σύγκρουση με την εξουσία, να διατηρεί, δηλαδή, τη σχέση ανταγωνισμού μαζί της. Όταν οι περιστάσεις γίνουν καλύτερες, η μειονότητα παραμένοντας συνεκτική διαπεριστασιακά εξακολουθεί να είναι σε ανταγωνιστική σχέση με την εξουσία, όταν ωστόσο γίνονται χειρότερες οφείλει να αυξήσει την ιδεολογική διατύπωση, με δεδομένο ότι οι περιστάσεις είναι μια έκφανση της θέσης της εξουσίας. Εάν η εξουσία δυσχεραίνει τις περιστάσεις, τότε και η ιδεολογική διατύπωση της μειονοτικής πηγής θεωρούμε πως πρέπει να ενταθεί, ενώ αν η εξουσία κάνει καλύτερες τις συνθήκες, η μειονότητα μπορεί να παραμείνει σε ανταγωνιστική σχέση μαζί της απλά κρατώντας διαχρονικά την ίδια στάση. Υποστηρίζουμε, δηλαδή, ότι ούτε η διαχρονική, ούτε η διαπεριστασιακή συνεκτικότητα είναι συνθήκες που είτε αυξάνουν, είτε μειώνουν την επιρροή της πηγής, αλλά η σημασία που αποδίδεται σε αυτές, με τις επιπλέον πληροφορίες σχετικά με τις περιστάσεις, είναι που καθορίζει την επιρροή.

Επανεκθεση στο Μειονοτικό Μήνυμα

Διαχωρίζοντας τη διαχρονική συνεκτικότητα από την επανεκθεση των υποκειμένων στο μειονοτικό μήνυμα, οι Παπαστάμου και Συρίγου (2010) έκαναν φανερή την αδυναμία της κοινωνικής νόησης να εξηγήσει τη μειονοτική επιρροή με όρους ποσότητας, ή ποιότητας της γνωστικής δραστηριότητας και την υπεροχή της κοινωνικής σκέψης, που δίνει βάρος στην αναπαραστασιακή αξία της δραστηριότητας, δηλαδή στις στάσεις, πληροφορίες, αξίες και εικόνες που οργανωμένες συνεκτικά συνθέτουν την κοινωνικά κατασκευασμένη σκέψη (Μαντόγλου, 2005). Συγκεκριμένα, οι ερευνητές έδειξαν ότι η επανεκθεση των υποκειμένων στο μειονοτικό μήνυμα αυξάνει γενικώς την έμμεση επιρροή, καθώς ενεργοποιεί τη διαδικασία διάζευξης του μηνύματος από το στάτους της πηγής και διευκολύνει τη διαδικασία γνωστικής επικύρωσης και μεταστροφής αυτών. Ωστόσο, η επανεκθεση φάνηκε να αλληλεπιδρά με τη διαχρονική συνεκτικότητα στον επηρεασμό της άμεσης μειονοτικής επιρροής.

Πιο αναλυτικά, φάνηκε ότι η μέγιστη άμεση μειονοτική επιρροή μπορεί να επιτευχθεί όταν η διαχρονικά συνεκτική μειονότητα δεν επαναλαμβάνει το μήνυμα σε σχέση με τη συνθήκη επανάληψης. Ωστόσο, όταν δεν εισάγεται η διάσταση της διαχρονικής συνεκτικότητας, η μέγιστη άμεση μειονοτική επιρροή είναι φανερή κατά την επανεκθεση των υποκειμένων στο μήνυμα. Φαίνεται λοιπόν ότι στην πρώτη περίπτωση, η επανεκθεση, όταν η πηγή δηλώνει ότι εμμένει στις απόψεις της, οδηγεί τα υποκείμενα να ανατρέξουν σε αναπαραστάσεις της διαχρονικής συνεκτικότητας της πηγής και ενασχόληση μαζί της, που έχει σαν αποτέλεσμα τη σύζευξη μηνύματος και στάτους της πηγής και ουσιαστικά την ψυχολογιοποίησή της, την αιτιολόγησή, δηλαδή του ιδεολογικού της λόγου με τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά της

(Παπαστάμου, 1989). Ενώ στη δεύτερη περίπτωση, που απουσιάζει η ρητή δήλωση διαχρονικής συνεκτικότητας της πηγής, η επανέκθεση στο μήνυμα, ενώ δεν υπάρχουν περισσότερες πληροφορίες για το λόγο που επανεκτείνονται τα υποκείμενα, επικεντρώνει τα υποκείμενα στο ίδιο το μήνυμα και μπορεί να επιτευχθεί διάζευξη από το στάτους της πηγής και επιρροή.

Επομένως, συμπεραίνουν ότι δεν είναι η ίδια η επανέκθεση στο μήνυμα που επικεντρώνει τα υποκείμενα σε αυτό και ενεργοποιεί τη διαδικασία επικύρωσης, αλλά η σημασία που αυτά αποδίδουν σε γνωστικό επίπεδο στην επανέκθεση. Ως γνωστικές επεξεργασίες απόδοσης ορίζουμε τις διαδικασίες που εγείρονται όταν ένα άτομο, προσπαθώντας να δώσει εξήγηση σε κάποια συμπεριφορά ή κατάσταση απρόσμενη (Weiner, 1985; Baker & Petty, 1994; Reich & Tormala, 2013; Karmarkar & Tormala, 2010), αποδίδει τη συμπεριφορά είτε σε εσωτερικούς παράγοντες (χαρακτηριστικά), είτε σε εξωτερικούς παράγοντες (περιβάλλον) (Kelley, 1967 όπως αναφέρεται στο Priester & Petty, 1995).

Κανόνας Ενδοατομικής Συνεκτικότητας

Ένας άλλος παράγοντας, που θεωρούμε ότι μπορεί να επηρεάσει τη μειονοτική επιρροή της διαχρονικής και της διαπεριστασιακής συνεκτικότητας, είναι η ενδοατομική συνεκτικότητα. Σύμφωνα με τον κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας, οι άνθρωποι έχουν την τάση να παραμένουν συνεκτικοί διαχρονικά, επιλέγοντας, για παράδειγμα, το ίδιο αναψυκτικό, παρά το γεγονός ότι έχει ακριβύνει. Η ίδια τάση περιλαμβάνει και τη συνεκτικότητα των στάσεων και των συμπεριφορών τους, γιατί η συνεκτικότητα είναι «... θεμέλιο της προσωπικής και κοινωνικής αρμονίας, θεωρούμενη ως πειστήριο ωριμότητας και αξιωματικά αναγόμενη σε προϋπόθεση ασφάλειας και προβλεπτικότητας της ανθρώπινης σκέψης και συμπεριφοράς...» (Παπαστάμου & Προδρομίτης, 2010, σελ. 240).

Εφόσον, λοιπόν, ο κανόνας ενδοατομικής συνεκτικότητας είναι ισχυρός, γίνεται επικέντρωση στη βεβαιότητα, η συνεκτικότητα, δηλαδή, γίνεται αντιληπτή ως βεβαιότητα και η μη συνεκτικότητα ως αβεβαιότητα. Σε αυτή την περίπτωση, υποθέτουμε ότι η μειονοτική επιρροή θα είναι χαμηλότερη σε συνθήκες μη συνεκτικότητας από τις συνθήκες συνεκτικότητας. Αντίστροφα, όταν ο κανόνας ενδοατομικής συνεκτικότητας είναι χαλαρός, υπάρχει επικέντρωση στην ευελιξία, η μη συνεκτικότητα προσλαμβάνεται ως ευελιξία και η συνεκτικότητα ως ακαμψία. Τότε η μειονοτική επιρροή αναμένουμε ότι θα είναι αυξημένη σε συνθήκες μη συνεκτικότητας, από ότι συνεκτικότητας.

Ιδεολογική Τοποθέτηση

Προσπαθώντας να λάβουμε υπόψη μας όλους τους παράγοντες που μπορεί να σχετίζονται με τη μειονοτική επιρροή σε συνθήκες συνεκτικότητας και μη, δεν μπορούμε να αφήσουμε εκτός την ιδεολογική τοποθέτηση. Οι πολιτικές στάσεις επιδρούν, όπως είναι γνωστό (Beierlein, Kuntz, & Davidov, 2016), στις στάσεις απέναντι σε μειονοτικές ομάδες. Συγκεκριμένα ο συντηρητισμός έχει φανεί να σχετίζεται με αρνητικότερες στάσεις και ο φιλελευθερισμός με θετικότερες. Η ιδεολογική τοποθέτηση, πιθανώς, να επηρεάζει τη μειονοτική επιρροή, λόγω της ίδιας της ταυτότητας της μειονότητας, επομένως είναι σημαντικός ο έλεγχός της.

Ακόμη, πιθανώς η ιδεολογική τοποθέτηση να σχετίζεται με τον ίδιο τον τρόπο με τον οποίο μετράμε την μειονοτική επιρροή. Η μέτρηση της μειονοτικής επιρροής γίνεται με την κλίμακα στάσεων προς τα δικαιώματα των κρατουμένων. Επομένως, εκτός από το στάτους της μειονότητας, οι ίδιες οι μετρήσεις των στάσεων απέναντι στα δικαιώματα μιας ακόμα

μειονότητας, αυτής των φυλακισμένων, μπορεί να επηρεαστούν από την ιδεολογική τοποθέτηση των υποκειμένων.

Δικαιώματα Κρατουμένων

Το υπόδειγμα μειονοτικής επιρροής που θα χρησιμοποιήσουμε είναι αυτό των δικαιωμάτων των κρατουμένων σε ελληνικές φυλακές. Τα δικαιώματα των κρατουμένων παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς μετά τη σύλληψη και κράτηση, αυτόματα κάποια από τα συνταγματικά, θεμελιώδη δικαιώματα παύουν να ισχύουν. Σε παγκόσμιο επίπεδο πέρασαν επτά χρόνια μετά τη παγκόσμια διακήρυξη ανθρωπίνων δικαιωμάτων (UN General Assembly, 1948), μέχρι να φροντίσει ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών να ορίσει τους στοιχειώδεις κανόνες για τη μεταχείριση των κρατουμένων (United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, 1955). Σε συνταγματικό επίπεδο, από το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδος που περιέχονται τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα (Σύνταγμα της Ελλάδος, 1975) προβλέπονται οι περιορισμοί των συνταγματικών δικαιωμάτων των κρατουμένων. Ωστόσο, ξεκάθαρη διατύπωση των περιορισμών αυτών δίνεται με τον ισχύοντα σωφρονιστικό κώδικα, όπου ορίζεται ρητά ότι το μόνο συνταγματικό δικαίωμα που στερούνται οι κρατούμενοι είναι αυτό της προσωπικής ελευθερίας και ότι δεν εμποδίζονται να αναπτύξουν ελεύθερα την προσωπικότητά τους και να ασκήσουν τα δικαιώματα τους (Άρθρο 4, παράγραφοι 1 & 2 Σωφρονιστικού Κώδικα, 1999).

Στην πράξη, όμως, οι περιορισμοί είναι πολλοί περισσότεροι και το χειρότερο είναι πως ελλείψει της ρητής αναφοράς τους στον σωφρονιστικό κώδικα είναι αδύνατο να οριοθετηθούν. Για παράδειγμα, το ίδιο το δικαίωμα στη ζωή ανακαλείται στις περιπτώσεις απόδρασης ή ανταρσίας, οπότε και επιτρέπεται η χρήση όπλων από τα αστυνομικά όργανα, που μπορεί να

καταλήξει σε θανάτωση του παρανομούντος κρατούμενου. Επίσης, το δικαίωμα στην υγεία των κρατουμένων προσβάλλεται από τον συνωστισμό των καταστημάτων, ο οποίος δεν περιορίζεται ρητά στον κώδικα. Αναλυτικότερα, πουθενά στον σωφρονιστικό κώδικα δεν αναφέρεται ρητά ο μέγιστος αριθμός κρατουμένων ανά κελί, αλλά αντίθετα αναφέρεται ο «κατά προτίμηση» αριθμός των 6 ατόμων ανά θάλαμο και το μέγεθος των κελιών «εφόσον... το επιτρέπουν οι κτηριακές συνθήκες του καταστήματος» σε τουλάχιστον 40 κυβικά μέτρα (Άρθρο 21, παράγραφος 1 & 2 του Σωφρονιστικού Κώδικα, 1999).

Στον σωφρονιστικό κώδικα αναγνωρίζεται το δικαίωμα ίσης μεταχείρισης, με εξαιρέσεις για διαφορετική σε έγγαμους/ άγαμους, ενήλικους/ ανήλικους, γυναίκες/ άνδρες, υπόδικους/ κατάδικους και σε άτομα με ειδικές ανάγκες ή διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις. Επίσης, αναγνωρίζονται τα δικαιώματα ατομικής ένδυσης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, σωματικής άσκησης, ψυχαγωγίας, ενημέρωσης, άσκησης θρησκευτικών καθηκόντων, αμειβόμενης εργασίας, επικοινωνίας χωρίς έλεγχο (εξαιρούνται λόγοι εθνικής ασφάλειας και διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων) και αδειών, πάνω στα οποία βασίστηκε και η κατασκευή της κλίμακας στάσεων για τα δικαιώματα των κρατουμένων.

Ερευνητικά Ερωτήματα

Γνωρίζουμε ήδη ότι η διαχρονική συνεκτικότητα της μειονοτικής πηγής, όπως και η επανέκθεση στο μήνυμά της ενισχύει την έμμεση μειονοτική επιρροή. Μας ενδιαφέρει να δούμε πώς διαφοροποιείται η μειονοτική επιρροή όταν οι περιστάσεις αλλάζουν, ενώ ο μειονοτικός λόγος παραμένει ίδιος, όταν δηλαδή η διαχρονική συνεκτικότητα συναντά τη διαπεριστασιακή. Είναι η διαχρονική συνεκτικότητα τόσο σημαντική για τη μειονοτική επιρροή, ώστε να μην επηρεάζεται από την αλλαγή των περιστάσεων; Ή μήπως, όταν οι περιστάσεις αλλάζουν, ο

λόγος της μειονότητας οφείλει να προσαρμοστεί, ώστε να διατηρεί την ανταγωνιστική σχέση της με την εξουσία; Θα παρατηρηθεί διαφοροποίηση της έμμεσης μειονοτικής επιρροής, κατά την αλλαγή των περιστάσεων ή ο σταθερός διαχρονικά και διαπεριστασιακά μειονοτικός λόγος θα έχει την ίδια επίδραση σε όλες τις περιστάσεις;

Επίσης, πως σχετίζεται ο κανόνας ενδοατομικής συνεκτικότητας με τη μειονοτική επιρροή της διαχρονικής συνεκτικότητας του λόγου της πηγής και πως με τη διαπεριστασιακή συνεκτικότητα; Παρουσιάζεται αυξημένη μειονοτική επιρροή σε συνθήκες διαχρονικής συνεκτικότητας σε όσους έχουν ισχυρό τον κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας; Είναι η ενδοατομική συνεκτικότητα μια μεταβλητή που οφείλουμε να λάβουμε υπόψη μας κατά τη μελέτη της επίδρασης της διαχρονικής και διαπεριστασιακής συνεκτικότητας στη μειονοτική επιρροή;

Τέλος, χρειάζεται να λάβουμε υπόψη μας την ιδεολογική τοποθέτηση των υποκειμένων για να ελέγξουμε την επίδραση της διαχρονικής, διαπεριστασιακής συνεκτικότητας στη μειονοτική επιρροή; Πώς επηρεάζεται η παραχώρηση δικαιωμάτων στους κρατούμενους ανάμεσα στα υποκείμενα με «δεξιά» ή «αριστερή» ιδεολογική τοποθέτηση;

Ερευνητικές Υποθέσεις

Υποθέτουμε ότι, σε συνθήκες διαχρονικής συνεκτικότητας του λόγου της πηγής, με την περίπτωση να καλυτερεύει (Περίσταση A-), θα παρατηρείται αυξημένη μειονοτική επιρροή. Αναμένουμε αυτή τη διαφοροποίηση καθώς πρόκειται για τη συνθήκη, όπου η σχέση της μειονότητας με την εξουσία θα γίνεται αντιληπτή από τον πληθυσμό ως πιο έντονα ανταγωνιστική. Σχετικά τώρα με τις συνθήκες όπου οι περιστάσεις θα αλλάζουν, υποθέτουμε ότι όταν οι περιστάσεις γίνονται χειρότερες (Περίσταση A+), και ο μειονοτικός λόγος παραμένει ο

ίδιος σε ένταση, η μειονοτική επιρροή θα μειώνεται, καθώς η σχέση μειονότητας εξουσίας θα γίνεται αντιληπτή ως λιγότερο ανταγωνιστική. Τέλος υποθέτουμε ότι όταν οι περιστάσεις μένουν ίδιες (Περίσταση Α) και ο λόγος παραμένει ίδιος σε ένταση, η μειονοτική επιρροή θα είναι αυξημένη, μειωμένη ωστόσο σε σχέση με τη συνθήκη Περίστασης Α-, αφού η σχέση ανταγωνισμού μειονότητας και εξουσίας θα γίνεται αντιληπτή από τον πληθυσμό ως λιγότερο συγκρουσιακή από τη συνθήκη καλύτερων περιστάσεων.

Α Φάση	Β Φάση	Λόγος Α
Λόγος Α	Περίσταση Α	+
Περίσταση	Περίσταση Α+	-
	Περίσταση Α-	++

Σχήμα 4. Πειραματικός Σχεδιασμός 3 (Περίσταση Α vs Περίσταση Α+ vs Περίσταση Α-) X 1 (Μειονοτικός λόγος Α).

Σχετικά με την ενδοατομική συνεκτικότητα, υποθέτουμε ότι θα ρυθμίζει τη σχέση μεταξύ διαπεριστασιακής, διαχρονικής συνεκτικότητας και μειονοτικής επιρροής, αυξάνοντας τη όταν είναι ισχυρός, με επικέντρωση στη βεβαιότητα και μειώνοντας τη όταν είναι χαλαρός, με επικέντρωση στην ευελιξία.

Μεθοδολογία

Δείγμα

Το δείγμα μας αποτελείται από 111 συμμετέχοντες, που επιλέχθηκαν με τη μέθοδο της ευκαιριακής δειγματοληψίας. Στη συνθήκη «Περίσταση Α-» έχουν κατανεμηθεί 35 συμμετέχοντες, στη συνθήκη «Περίσταση Α» 41 και στη συνθήκη «Περίσταση Α+» 35. Το

δείγμα μας αποτελείται κατά 30% από άνδρες και κατά 70% από γυναίκες. Ο μέσος όρος ηλικίας του δείγματος είναι τα 33 έτη, με ελάχιστη ηλικία τα 19 και μέγιστη τα 56 έτη. Πιο αναλυτικά, στην ηλικιακή ομάδα των 18-24 ανήκει το 8% του δείγματος, σε αυτή των 25-34, το 61%, στην 35-44, το 22% και στην 45 και άνω, το 9% του δείγματος. Σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο, οι απόφοιτοι δημοτικού αποτελούν το 1% του δείγματος, όπως και οι απόφοιτοι γυμνασίου (1%). Από το σύνολο του δείγματος, 13% είναι απόφοιτοι λυκείου και 14% έχουν ολοκληρώσει σπουδές σε σχολές ανώτερης εκπαίδευσης. Τέλος, ανώτατη πανεπιστημιακή εκπαίδευση έχει λάβει το 31% του δείγματος και μεταπτυχιακές ή διδακτορικές σπουδές έχει ολοκληρώσει το 40%.

Μετρήσεις

Pre test

Αρχικά οι συμμετέχοντες καλούνταν να συμπληρώσουν ένα pre test για τις στάσεις τους προς τα δικαιώματα των φυλακισμένων. Με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να ελέγξουμε ότι πράγματι η κατανομή των υποκειμένων, ως προς μια σχετική μεταβλητή, στις τρεις συνθήκες έγινε τυχαία. Το pre test αποτελείται από οκτώ ερωτήματα σε 7βάθμια διπολική κλίμακα που καλύπτουν τους οκτώ βασικούς πυλώνες δικαιωμάτων των κρατουμένων. Πρόκειται για τα δικαιώματα: επικοινωνίας με το εξωτερικό περιβάλλον, κηδεμονίας ανήλικων τέκνων, ισότητας μεταχείρισης, ελεύθερης πληροφόρησης, ελεύθερης εργασίας, συγκεντρώσεων, πολιτικά δικαιώματα και το δικαίωμα της πρόωρης αποφυλάκισης. Τα ίδια ερωτήματα απαντώνται από τους συμμετέχοντες και μετά την πειραματική συνθήκη (post test), διασκορπισμένα μέσα στην κλίμακα δικαιωμάτων των κρατουμένων.

Κλίμακα Δικαιωμάτων Κρατουμένων

Για τη μέτρηση της έμμεσης μειονοτικής επιρροής κατασκευάστηκε μια κλίμακα στάσεων για τα δικαιώματα των κρατουμένων με βάση τους στοιχειώδεις κανόνες για τη μεταχείριση των κρατουμένων των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, 1955, άρθρο 71 (3)) και τον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα του Ελληνικού κράτους (1999). Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε ερωτήματα σε 7βάθμια διπολική κλίμακα, για περισσότερο και λιγότερο συγκρουσιακά δικαιώματα. Στα συγκρουσιακά δικαιώματα εντάσσονται το δικαίωμα στην αλληλογραφία, την τηλεφωνική ή προσωπική επικοινωνία χωρίς λογοκρισία ή/και επιτήρηση, τη σεξουαλική επαφή για έγγαμους (συζυγικές επισκέψεις) και άγαμους κρατούμενους, τη δυνατότητα απόκτησης βουλευτικού αξιώματος, την αυτοδιαχείριση των φυλακών από τους ίδιους τους κρατούμενους, την ελεύθερη επιλογή ένδυσης και το δικαίωμα αυτοκτονίας.

Ένα δείγμα λιγότερο συγκρουσιακών και περισσότερο βασικών δικαιωμάτων είναι η πρόσβαση σε δικηγόρο, η επαγγελματική εκπαίδευση, οι συχνότερες επισκέψεις για τα μέλη της οικογένειας του κρατούμενου, η ειδική μεταχείριση κρατουμένων με αναπηρίες, η ελευθερία έκφρασης, η σωματική και η ψυχολογική ασφάλεια. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι τα δικαιώματα που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία του pre και post test και της κλίμακας δικαιωμάτων των κρατουμένων δεν είναι τα ίδια με αυτά που συμπεριλήφθηκαν στο κείμενο διεκδίκησης δικαιωμάτων της οργάνωσης, με το οποίο χειριζόμαστε τις ανεξάρτητες μεταβλητές μας.

Η παραγοντική ανάλυση σε κύριες συνιστώσες στα δικαιώματα των κρατουμένων έγινε με πλάγια περιστροφή και έδωσε αρχικά 4 παράγοντες με ιδιοτιμή μεγαλύτερη του 1. Τρεις

παράγοντες με τη μεγαλύτερη ιδιοτιμή εξηγούσαν πάνω από το 50% της διακύμανσης και για αυτό η ανάλυση επαναλήφθηκε με την εντολή να βγουν τρεις παράγοντες (συνολική διακύμανση 54.714%), όπως φαίνεται στον πίνακα 2. Στη συνέχεια, προχωρήσαμε σε ΚΜΟ και Barlett's test και τα αποτελέσματα μας επιτρέπουν να θεωρήσουμε την παραγοντική ανάλυση έγκυρη (ΚΜΟ= 0.896, Barlett's $p < 0.01$), όπως φαίνεται στον πίνακα 3.

Ο πρώτος παράγοντας (βλ. Πίνακα 4) που προκύπτει, με ιδιοτιμή 8.699 και διακύμανση 39.540%, περιλαμβάνει ερωτήσεις για τη στάση των υποκειμένων σε πιο συγκρουσιακά δικαιώματα των κρατουμένων, όπως η αυτοδιαχείριση των φυλακών, η απόκτηση βουλευτικού αξιώματος και η κατάργηση στολών. Επομένως, προχωρήσαμε στη δημιουργία μιας νέας μεταβλητής από τον μέσο όρο των απαντήσεων στις ερωτήσεις που αναφέρονται στον παράγοντα 1, με τίτλο «συγκρουσιακά δικαιώματα», αφού πρώτα έγινε έλεγχος αξιοπιστίας ($\alpha = .869$). Ο δεύτερος παράγοντας, με ιδιοτιμή 1.966 και διακύμανση 8.935%, που προκύπτει από την ανάλυση σε κύριες συνιστώσες, περιλαμβάνει ερωτήσεις για λιγότερο συγκρουσιακά και περισσότερο βασικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα της πρόσβασης σε δικηγόρο και μέσα ενημέρωσης, της ελευθερίας έκφρασης και της σωματικής και ψυχολογικής ασφάλειας. Επομένως, προχωρήσαμε στη δημιουργία μιας νέας μεταβλητής από τον μέσο όρο των απαντήσεων στις αντίστοιχες ερωτήσεις με τίτλο «βασικά δικαιώματα», αφού πρώτα ελέγχθηκε η αξιοπιστία της ($\alpha = .888$). Τέλος απορρίψαμε τον τρίτο παράγοντα με ιδιοτιμή 1.373 και διακύμανση 6.239%, που περιλαμβάνονται μόνο δύο ερωτήσεις σχετικά με το δικαίωμα της αυτοκτονίας και αυτό της άρνησης εργασίας, ο οποίος φαίνεται να είναι ο πιο έντονα συγκρουσιακός, καθώς είχε χαμηλό δείκτη αξιοπιστίας ($\alpha = .470$).

Κλίμακα Ενδοατομικής Συνεκτικότητας

Για τη μέτρηση της ενδοατομικής συνεκτικότητας χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα των Παπαστάμου και Προδρομίτη (2010) του κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας στην οποία περιλαμβάνονται ερωτήματα μέτρησης της συνεκτικότητας ως ακαμψία, για παράδειγμα, «Η προσήλωση του ατόμου στις ιδέες του δηλώνει στενότητα πνεύματος από μέρους του» και της μη συνεκτικότητας ως ευελιξία, «Το να μη μένει κανείς προσκολλημένος στις ιδέες του είναι ένδειξη ευρύτητας πνεύματος». Επίσης περιλαμβάνονται στάσεις της συνεκτικότητας ως βεβαιότητα, «Ένα άτομο που μένει προσηλωμένο στις ιδέες του δείχνει πως είναι σίγουρο ότι αυτές είναι σωστές», και της μη συνεκτικότητας ως αβεβαιότητα, «Το να μην προσηλώνεται κανείς στις ιδέες και τις απόψεις του δείχνει έλλειψη βεβαιότητας για αυτές». Η κλίμακα περιλαμβάνει προτάσεις για τη συνεκτικότητα ή μη στάσεων και πράξεων και διαχρονικής ή μη συνεκτικότητας σε 7βάθμια διπολική κλίμακα.

Εστιάζουμε στις διαστάσεις ισχυρού και χαλαρού κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας, οι οποίοι απορρέουν από την επικέντρωση των υποκειμένων στη διάσταση της βεβαιότητας/ αβεβαιότητας και της ευελιξίας/ ακαμψίας αντίστοιχα. Αναλυτικότερα, τα υποκείμενα με ισχυρό κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας θα υιοθετούν στάσεις συμφωνίας με τις προτάσεις της συνεκτικότητας ως βεβαιότητας και της μη συνεκτικότητας ως αβεβαιότητας. Αντίθετα τα υποκείμενα με χαλαρό κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας θα τείνουν να συμφωνούν με τις προτάσεις της συνεκτικότητας ως ακαμψίας και της μη συνεκτικότητας ως ευελιξίας.

Από την ήδη σταθμισμένη κλίμακα του κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας κατασκευάσαμε δύο μεταβλητές, που προκύπτουν, θεωρητικά, από τις δύο διαστάσεις, από τις

οποίες δομείται η κλίμακα, αυτή της ευελιξίας και αυτή της βεβαιότητας. Συγκεκριμένα, στη διάσταση της ευελιξίας τοποθετούνται οι στάσεις που συνδέουν τη συνεκτικότητα με την ακαμψία και τη μη συνεκτικότητα με την ευελιξία και στη διάσταση βεβαιότητας, οι στάσεις που παρουσιάζουν τη συνεκτικότητα ως βεβαιότητα και τη μη συνεκτικότητα ως αβεβαιότητα. Γίνεται φανερό ότι η διάσταση ευελιξίας του κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας φαίνεται να ευνοεί τη μη συνεκτικότητα, ενώ η διάσταση της βεβαιότητας, τη συνεκτικότητα. Στη συνέχεια προχωρήσαμε σε έλεγχο των δεικτών αξιοπιστίας και τα αποτελέσματα μας επιτρέπουν να θεωρήσουμε τις μεταβλητές έγκυρες.

Μετά από έλεγχο της αξιοπιστίας ($\alpha=.752$), κατασκευάστηκε η πρώτη μεταβλητή από τον μέσο όρο των απαντήσεων στις ερωτήσεις που αφορούν στη συνεκτικότητα ως ακαμψία, αδυναμία προσαρμογής και στενότητα πνεύματος και τη μη συνεκτικότητα ως ευελιξία και ευρύτητα πνεύματος. Η μεταβλητή αυτή, με τίτλο «συνεκτικότητα ως ακαμψία/ μη συνεκτικότητα ως ευελιξία», εστιάζει στη διαπραγματευτική διάσταση ευελιξίας του κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας. Η δεύτερη μεταβλητή κατασκευάστηκε, μετά από έλεγχο αξιοπιστίας ($\alpha=.666$), από τους μέσους όρους των απαντήσεων στις ερωτήσεις στάσεων για τη μη συνεκτικότητα ως έλλειψη αξιοπιστίας και βεβαιότητας και τη συνεκτικότητα ως σιγουριά, συνέπεια, σταθερότητα, φερεγγυότητα και αξιοπιστία. Επομένως, εστιάζει στη διάσταση βεβαιότητας του κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας και έχει τίτλο «μη συνεκτικότητα ως αβεβαιότητα/ συνεκτικότητα ως βεβαιότητα».

Κλίμακα Ιδεολογικής Τοποθέτησης

Τέλος χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα ιδεολογικής τοποθέτησης των Παπαστάμου και Προδρομίτη (2010), η οποία μετρά την πολιτική θέση των υποκειμένων. Η θέση αυτή

τοποθετείται στο φάσμα φιλελευθερισμού, «Πρωταρχικό καθήκον της ελληνικής πολιτείας είναι η ουσιαστική αναβάθμιση της δημόσιας δωρεάν παιδείας και η θωράκιση της απέναντι στα οποιαδήποτε ιδιωτικά συμφέροντα» - συντηρητισμού, «Οι φορολογικές διευκολύνσεις υπέρ των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξή της».

Η κλίμακα περιλαμβάνει προτάσεις σε 7βάθμια διπολική κλίμακα, που σχετίζονται με την παιδεία, την εθνική άμυνα, την αστυνόμευση, τη φορολογία και την οικονομική ανισότητα. Οι λόγοι χρήσης της συγκεκριμένης κλίμακας είναι ότι πρώτον είναι σταθμισμένη με υψηλή εγκυρότητα και αξιοπιστία και ότι δεύτερον η κατασκευή της έχει γίνει με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην επηρεάζονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων από την διατύπωση των ερωτήσεων. Οι ερωτήσεις, δηλαδή, διατυπώνονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην στιγματίζεται το υποκείμενο από την απάντησή του. Για παράδειγμα η πρόταση που προαναφέρθηκε: «Οι φορολογικές διευκολύνσεις υπέρ των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξή της» επιτρέπει στο υποκείμενο να κάνει φανερές τις πιο συντηρητικές τάσεις του σε σχέση με μια πρόταση συμφωνίας γενικά με τις φορολογικές ελαφρύνσεις υπέρ των επιχειρήσεων ιδιωτικού τομέα που σίγουρα θα ήταν πιο μη δημοφιλής.

Η παραγοντική ανάλυση σε κύριες συνιστώσες στην ιδεολογική τοποθέτηση έγινε και πάλι με πλάγια περιστροφή και έδωσε 3 παράγοντες με ιδιοτιμή μεγαλύτερη του 1. Δύο παράγοντες με τη μεγαλύτερη ιδιοτιμή εξηγούσαν πάνω από το 50% της διακύμανσης, όπως φαίνεται στον πίνακα 5, και για αυτό επαναλάβουμε την ανάλυση με εντολή εξαγωγής 2 παραγόντων (συνολική διακύμανση 50.139%). Στη συνέχεια προχωρήσαμε σε ΚΜΟ και Barlett's test και τα αποτελέσματά μας επιτρέπουν να θεωρήσουμε την παραγοντική ανάλυση έγκυρη (ΚΜΟ= 0.724 , Barlett's $p < 0.01$), όπως φαίνεται στον πίνακα 6.

Βλέπουμε στον πίνακα 7 του παραρτήματος, ότι ο πρώτος παράγοντας με ιδιοτιμή 2.987 και διακύμανση 33.187% περιλαμβάνει πιο συντηρητικές στάσεις, όπως οι ανάγκες της αύξησης της αστυνόμευσης, των φορολογικών ελαφρύνσεων των επιχειρήσεων, της ιδιωτικοποίησης της εκπαίδευσης και της σημαντικότητας των δαπανών για την εθνική άμυνα. Ο δεύτερος παράγοντας με ιδιοτιμή 1.526 και διακύμανση 16.951% περιλαμβάνει ερωτήσεις μέτρησης στάσεων για μια δίκαιη φορολογική πολιτική και δημόσια και δωρεάν παιδεία. Με δεδομένο ότι η κλίμακα ιδεολογικής τοποθέτησης μετρά τη θέση των συμμετεχόντων στο ιδεολογικό φάσμα, ανάμεσα στη «δεξιά», συντηρητική και την «αριστερή», φιλελεύθερη πολιτική τοποθέτηση θεωρήσαμε σκόπιμο να δημιουργήσουμε μία μεταβλητή, αντιστρέφοντας τις ερωτήσεις του ενός από τους δύο παράγοντες της ανάλυσης. Επομένως, προχωρήσαμε στη δημιουργία μίας μεταβλητής «ιδεολογικής τοποθέτησης» με τις μεταβλητές που αναφέρονται στους παράγοντες 1 και 2 του πίνακα 7, φροντίζοντας να αντιστρέψουμε τις μεταβλητές του παράγοντα 2 και εκείνες του παράγοντα 1 που φόρτιζαν αρνητικά στον ίδιο παράγοντα. Ο δείκτης αξιοπιστίας της μεταβλητής ιδεολογικής τοποθέτησης είναι υψηλός ($\alpha = .731$) και η κατασκευή του έγινε έτσι, ώστε οι τιμές να κινούνται από το 1, τη «δεξιά», πιο συντηρητική πολιτική τοποθέτηση, έως το 7, την «αριστερή», πιο φιλελεύθερη πολιτική τοποθέτηση των συμμετεχόντων.

Διαδικασία

Το πείραμα υλοποιήθηκε ηλεκτρονικά με τη χρήση της πλατφόρμας jotform. Τα υποκείμενα λάμβαναν τον σύνδεσμο του ερωτηματολογίου προσωπικά, χωρίς αυτός να κοινοποιηθεί δημόσια. Προβλέφθηκε έλεγχος Captcha, ώστε να είμαστε σίγουροι πως δεν συμπληρώθηκε αυτόματα το ερωτηματολόγιο και η απάντηση όλων των ερωτήσεων ήταν υποχρεωτική για την υποβολή του ερωτηματολογίου, επομένως δεν είχαμε missing values. Τέλος, προβλέφθηκαν cookies και έλεγχος της ip των συμμετεχόντων για να μην γίνονται

πολλαπλές υποβολές από τον ίδιο χρήστη και αδυναμία κίνησης προς τα πίσω για να μην υπάρχει η δυνατότητα ελέγχου των προηγούμενων απαντήσεων.

Τα υποκείμενα καλούνταν αρχικά να διαβάσουν ένα εισαγωγικό κείμενο με στόχο την ενημέρωσή τους για την ταυτότητα της έρευνας. Σε αυτό επισημάνθηκε ότι η συμμετοχή είναι ανώνυμη, ότι δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις και ότι πρέπει να δοθεί προσοχή στο σύνολο του περιεχομένου του ερωτηματολογίου.

Στη συνέχεια τα υποκείμενα καλούνταν να συμπληρώσουν το pre test, το οποίο θα περιγράψουμε στη συνέχεια, που θα αναφερθούμε στα υλικά του πειράματος, και πατώντας το κουμπί συνέχεια κατανέμονταν τυχαία σε μία από τις τρεις συνθήκες του πειράματος, οπότε και ξεκινούσε η πειραματική φάση με τον χειρισμό της ανεξάρτητης μεταβλητής. Ο χειρισμός γινόταν με την ανάγνωση ενός κειμένου για την προάσπιση των δικαιωμάτων των φυλακισμένων στα ελληνικά σωφρονιστικά καταστήματα. Το αρχικό κείμενο ήταν κοινό για όλους. Η οργάνωση που το δημοσίευσε τόνιζε αρχικά τις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων, δίνοντας βαρύτητα στον υπερπληθυσμό των φυλακών. Συγκεκριμένα αναφερόταν ότι οι φυλακές φιλοξενούν τον διπλάσιο αριθμό κρατουμένων από τη δυνατότητα χωρητικότητάς τους (Φάση Α/ Περίσταση Α). Στο κείμενο, επίσης, αναφερόταν ότι ο υπερπληθυσμός στις φυλακές έχει συνδεθεί ερευνητικά με τον αριθμό αυτοκτονιών των κρατουμένων. Τέλος, ακολουθούσε η ατζέντα της οργάνωσης, η οποία διεκδικούσε δικαίωμα σε άδειες, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, επισκεπτήρια και προαυλισμό.

Το κείμενο που ακολουθούσε διέφερε ανά συνθήκη με σκοπό να εισάγει την ανεξάρτητη μεταβλητή της αλλαγής των περιστάσεων. Συγκεκριμένα στο δεύτερο κείμενο τα υποκείμενα καλούνταν να διαβάσουν ανακοίνωση της ίδιας οργάνωσης προάσπισης των δικαιωμάτων των

κρατουμένων, που δημοσιεύτηκε έξι μήνες αργότερα. Στο κείμενο αυτό τα υποκείμενα ενημερώνονταν για την πορεία των συνθηκών στις ελληνικές φυλακές και στη συνέχεια τονίζονταν για ακόμη μία φορά η ανάγκη προάσπισης των ίδιων δικαιωμάτων που αναφέρονταν στο πρώτο κείμενο. Η εικόνα της πορείας των συνθηκών στα σωφρονιστικά καταστήματα, ανάλογα με τις συνθήκες ήταν είτε στάσιμη με διπλάσιο αριθμό κρατουμένων (Φάση B/ Περίσταση A) από τη δυνατότητα χωρητικότητας τους, είτε χειρότερη με τριπλάσιο αριθμό (Φάση B/ Περίσταση A+), είτε καλύτερη με λιγότερο από τον διπλάσιο αριθμό κρατουμένων (Φάση B/ Περίσταση A-). Με τον χειρισμό των συνθηκών στις φυλακές εισάγουμε την ανεξάρτητη μεταβλητή των περιστάσεων.

Αποτελέσματα

Για τη στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων μας χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο της IBM, SPSS Statistics 23.

Τυχαιοθέτηση κατανομής δείγματος

Το δείγμα κατανεμήθηκε τυχαία στις τρεις συνθήκες και ελέγχθηκε αν το δείγμα είναι αρχικά συγκρίσιμο ανά συνθήκη με τη χρήση pre test. Η κατανομή του δείγματος έγινε με την εφαρμογή ενός αλγόριθμου παραγωγής τυχαίων αριθμών, οι οποίοι αντιστοιχούσαν σε μία από τις τρεις συνθήκες, με τις πιθανότητες τοποθέτησης σε καθεμία από αυτές να είναι, κάθε φορά, ίδιες για όλα τα υποκείμενα.

Αρχικά, αφού ελέγξαμε τον δείκτη αξιοπιστίας ($\alpha=.843$), δημιουργήσαμε μια νέα μεταβλητή από τον μέσο όρο των απαντήσεων στις ερωτήσεις του pre test για τα δικαιώματα των κρατουμένων, με τίτλο «Pre-test Δικαιώματα». Για να ελέγξουμε αν οι συμμετέχοντες είναι αρχικά συγκρίσιμοι στις στάσεις τους απέναντι στα δικαιώματα των κρατουμένων και δεν

διαφέρουν (αρχικά) ως προς τις περιστάσεις, προχωρήσαμε σε μονοδιάστατη ανάλυση διακύμανσης (one way ANOVA) μεταξύ υποκειμένων. Όπως φαίνεται και στον πίνακα 1 δεν υπάρχει κύρια επίδραση των καλύτερων ($m=4.707$, $sem=0.240$), ίδιων ($m=4.756$, $sem=0.191$) και χειρότερων ($m=5.035$, $sem=0.185$) περιστάσεων στις φυλακές στην εξαρτημένη μεταβλητή των αρχικών στάσεων (pre test) των συμμετεχόντων, $F(2, 108) = p > .05$.

Επομένως, έχουμε εξασφαλίσει την τυχαιοθέτηση του δείγματος στις πειραματικές συνθήκες και την αρχική συγκρισιμότητά τους στη μεταβλητή των στάσεων για τα δικαιώματα των κρατουμένων. Ως εκ τούτου, οι παρατηρούμενες διαφορές, στις οποίες θα αναφερθούμε στη συνέχεια, θεωρούμε ότι οφείλονται στην πειραματική συνθήκη (Christensen, 2007). Οι συμμετέχοντες, δηλαδή, δεν διέφεραν, στις αρχικές στάσεις τους για τα δικαιώματα των κρατουμένων, ως προς την ανεξάρτητη μεταβλητή των περιστάσεων στις φυλακές, πριν την πειραματική συνθήκη.

Έμμεση & Άμεση Μειονοτική Επιρροή

Για να ελέγξουμε αν η παραχώρηση δικαιωμάτων διαφοροποιείται όταν οι περιστάσεις στις φυλακές αλλάζουν (είτε προς το καλύτερο, είτε προς το χειρότερο), ή μένουν ίδιες, προχωρήσαμε σε μονοδιάστατη ανάλυση διακύμανσης μεταξύ υποκειμένων τόσο για τα συγκρουσιακά, όσο και για τα βασικά δικαιώματα. Η μονοδιάστατη ανάλυση διακύμανσης έδειξε ότι η κύρια επίδραση των περιστάσεων στις φυλακές, καλύτερων ($m=3,865$ $sem=1,565$), ίδιων ($m=3,819$ $sem=1,342$) και χειρότερων ($m=3,871$ $sem=1,102$), στις στάσεις για τα συγκρουσιακά δικαιώματα κρατουμένων (έμμεση μειονοτική επιρροή) δεν ήταν στατιστικά σημαντική, $F(2, 108) = 0.072$, $p > .05$. Το ίδιο ισχύει και για τα βασικά δικαιώματα, η κύρια επίδραση, δηλαδή, των καλύτερων ($m=5,897$ $sem=1,031$), ίδιων ($m=5,961$ $sem=1,021$) ή χειρότερων ($m=5,937$ $sem=1,035$) περιστάσεων στις φυλακές, στην έμμεση μειονοτική επιρροή

σε βασικά δικαιώματα, δεν ήταν επίσης στατιστικά σημαντική $F(2,108) = 0.037, p > .05$. Η ανάλυση επαναλαμβανόμενων μετρήσεων στις στάσεις για τα δικαιώματα κρατουμένων που μετρήθηκαν στο pre και post test (άμεση μειονοτική επιρροή) δεν έδειξε, επίσης, στατιστικά σημαντική κύρια επίδραση των περιστάσεων $F(2,108) = 0.672, p > .05$.

Μακρινά & Κοντινά Υποκείμενα

Στη συνέχεια, προχωρήσαμε σε έλεγχο του ρόλου των αρχικών στάσεων των υποκειμένων για τα δικαιώματα των κρατουμένων, που μετρήθηκαν στο pre test, μέσω median split. Συγκεκριμένα επιλέξαμε τα δικαιώματα που μετρήθηκαν πριν τον χειρισμό των ανεξάρτητων μεταβλητών μας που δεν παρουσίαζαν bias. Τα δικαιώματα αυτά ήταν η κηδεμονία ανήλικων τέκνων, η οργάνωση συγκεντρώσεων και η πρόωρη αποφυλάκιση, τα οποία εμφάνιζαν διάμεσο 4 σε 7βάθμια διπολική κλίμακα. Με βάση τη διάμεσο των μεταβλητών αυτών προχωρήσαμε σε δημιουργία τριών νέων μεταβλητών με τιμές 1 και 2, δηλαδή κατά και υπέρ της παραχώρησης του εκάστοτε δικαιώματος, ώστε να διαχωρίσουμε τα υποκείμενα σε ιδεολογικά μακρινά και κοντινά από την πηγή. Έπειτα, χρησιμοποιήσαμε τις επικαλούμενες αυτές μεταβλητές ελέγχοντας τις αλληλεπιδράσεις τους με την ανεξάρτητη μεταβλητή μας στον επηρεασμό των εξαρτημένων. Στόχος μας ήταν ο έλεγχος του ρόλου, που διαδραματίζει η ιδεολογική απόσταση των συμμετεχόντων από την πηγή, στη σχέση της αντιλαμβανόμενης διαπεριστασιακής, διαχρονικής συνεκτικότητάς της με την έμμεση μειονοτική επιρροή που ασκεί.

Παρατηρούμε στην ανάλυση διακύμανσης διπλής κατεύθυνσης μεταξύ υποκειμένων, ότι υπάρχει μια κύρια επίδραση της επικαλούμενης μεταβλητής πρόωρης αποφυλάκισης, $F(1,105) = 32,931, p < .001$ με τους υπέρ της πρόωρης αποφυλάκισης ($m=4,50$) να παρουσιάζουν μεγαλύτερη έμμεση μειονοτική επιρροή στην παραχώρηση συγκρουσιακών δικαιωμάτων στους

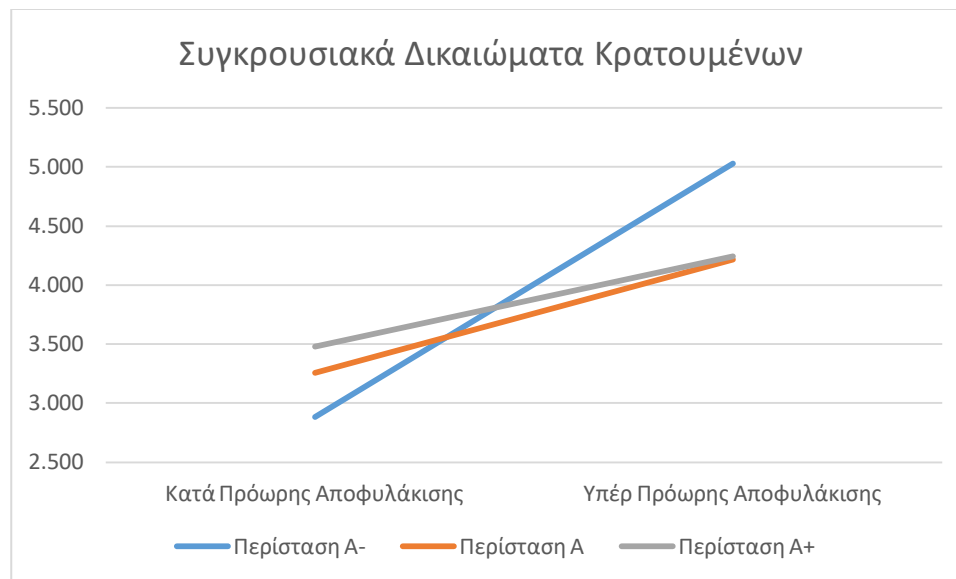
κρατούμενους, απ' ότι οι κατά ($m=3,21$), η οποία, όμως, επίδραση χαρακτηρίζεται από μια στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση των περιστάσεων στις φυλακές και της πρόωρης αποφυλάκισης (βλ. πίνακα 8) $F(2,105)=3,606 p<.05$.

Συγκεκριμένα, παρατηρούμε αποδομώντας την αλληλεπίδραση, ότι στους υπέρ της πρόωρης αποφυλάκισης υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά $F(2,58) = 3,385 p<.05$ μεταξύ καλύτερων ($m=5,031$), ίδιων ($m=4,217$) και χειρότερων ($m=4,243$) περιστάσεων στις φυλακές. Για τους κατά της πρόωρης αποφυλάκισης δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά $F(2,47)= 0,915 p>.05$ μεταξύ καλύτερων ($m=2,884$), ίδιων ($m=3,259$) και χειρότερων ($m=3,479$). Βλέπουμε, επομένως, ότι η διαφορά στην έμμεση μειονοτική επιρροή, ως προς την παραχώρηση συγκρουσιακών δικαιωμάτων στους κρατούμενους, μεταξύ διαφορετικών περιστάσεων ισχύει μόνο για τα ιδεολογικά κοντινά από την πηγή υποκείμενα, όσους τάσσονται, δηλαδή, υπέρ της πρόωρης αποφυλάκισης. Όσοι είναι κατά της πρόωρης αποφυλάκισης, ή αλλιώς τα ιδεολογικά μακρινά (από την πηγή) υποκείμενα, παραχωρούν ίδια συγκρουσιακά δικαιώματα στους κρατούμενους, όταν οι περιστάσεις είναι χειρότερες, καλύτερες ή ίδιες.

Αναλύοντας, στη συνέχεια, την αλληλεπίδραση ως προς τις περιστάσεις στις φυλακές, βλέπουμε ότι όταν οι περιστάσεις στις φυλακές γίνονται καλύτερες (Περίσταση Α-), υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά $F(1,33)=30,529 p<.001$ μεταξύ των υπέρ ($m=5,031$) και κατά ($m=2,884$) του δικαιώματος πρόωρης αποφυλάκισης. Το ίδιο ισχύει και όταν οι περιστάσεις μένουν ίδιες, $F(1,39)=5,660 p<.05$ μεταξύ υπέρ ($m=4,217$) και κατά ($m=3,259$) της πρόωρης αποφυλάκισης και όταν γίνονται χειρότερες $F(1,33)= 4,444 p<.05$ μεταξύ υπέρ ($m=4,243$) και κατά ($m=3,479$) της πρόωρης αποφυλάκισης.

Παρατηρούμε ότι η μειονοτική επιρροή, με τον λόγο της πηγής να παραμένει σταθερός, διαπεριστασιακά δεν έχει τα ίδια αποτελέσματα σε όλες τις περιστάσεις, αλλά αντιθέτως

διαφοροποιούνται, ανάλογα με το «πρόσημο» της περίπτωσης. Η έμμεση μειονοτική επιρροή αυξάνεται όταν οι περιστάσεις στις φυλακές γίνονται καλύτερες, αλλά μόνο για τα κοντινά υποκείμενα. Για τα μακρινά υποκείμενα (κατά της πρόωρης αποφυλάκισης των κρατουμένων) η επιρροή μειώνεται (όχι, ωστόσο, στατιστικά σημαντικά), όσο ο λόγος της πηγής μένει σταθερός και οι συνθήκες καλυτερεύουν.



Σχήμα 5. Μέσοι όροι στάσεων για τα συγκρουσιακά δικαιώματα των κρατουμένων με διαχωρισμό των υποκειμένων βάσει της αρχικής στάσης πάνω στην πρόωρη αποφυλάκιση. 1- Διαφωνώ Απόλυτα, 7- Συμφωνώ Απόλυτα.

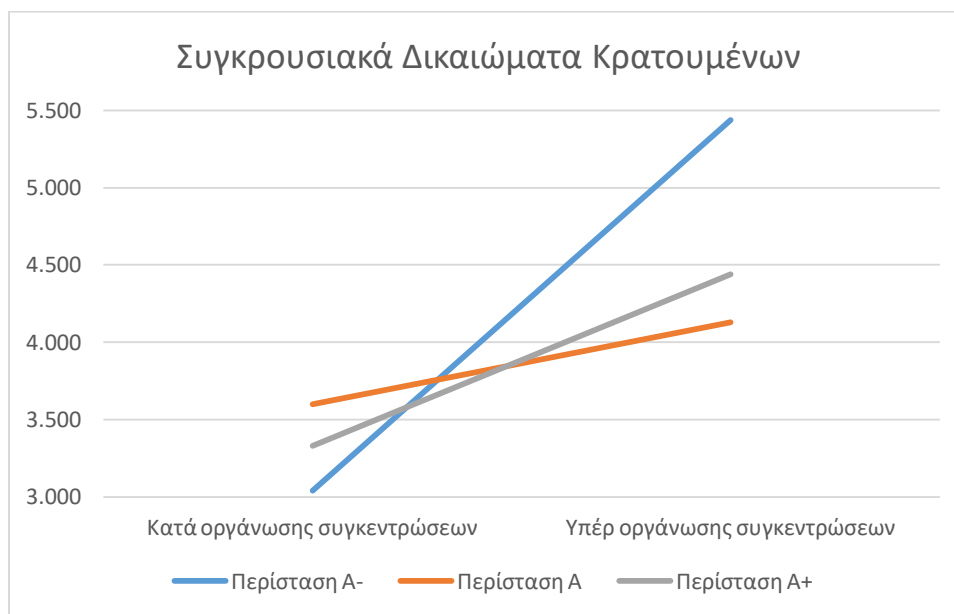
Στην επικαλούμενη μεταβλητή του δικαιώματος των συγκεντρώσεων (βλ. πίνακα 9), παρατηρείται επίσης μια κύρια επίδραση της επικαλούμενης μεταβλητής για το δικαίωμα οργάνωσης συγκεντρώσεων των κρατουμένων $F(1,105)=36,610$, με όσους τάσσονται υπέρ του δικαιώματος ($m=4,675$) να παρουσιάζουν μεγαλύτερη έμμεση μειονοτική επιρροή στα συγκρουσιακά δικαιώματα, από τους κατά ($m=3,324$), η οποία, όμως, κύρια επίδραση, χαρακτηρίζεται από μια στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση περιστάσεων και δικαιώματος οργάνωσης συγκεντρώσεων $F(2,105)=5,932$ $p<.01$.

Αποδομώντας την αλληλεπίδραση βλέπουμε παρόμοια αποτελέσματα με αυτά του διαχωρισμού των υποκειμένων με βάση την πρόωρη αποφυλάκιση. Ότι, δηλαδή, στα κοντινά υποκείμενα, υπέρ της οργάνωσης συγκεντρώσεων, υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά $F(2,45) = 4,804 p < .05$ μεταξύ καλύτερων ($m=5,442$), ίδιων ($m=4,135$) και χειρότερων ($m=4,447$) περιστάσεων στις φυλακές. Ενώ για τους κατά της οργάνωσης συγκεντρώσεων δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά $F(2,60) = 1,368 p > .05$ μεταξύ καλύτερων ($m=3,043$), ίδιων ($m=3,596$) και χειρότερων ($m=3,331$). Βλέπουμε, επομένως, ότι η διαφορά, μεταξύ περιστάσεων ως προς την παραχώρηση συγκρουσιακών δικαιωμάτων στους κρατούμενους, ισχύει μόνο για όσους τάσσονται υπέρ της οργάνωσης συγκεντρώσεων (κοντινά υποκείμενα). Τα ιδεολογικά μακρινά από την πηγή υποκείμενα, παραχωρούν ίδια συγκρουσιακά δικαιώματα στους κρατούμενους, όταν οι περιστάσεις είναι χειρότερες, καλύτερες ή ίδιες.

Αναλύοντας, στη συνέχεια, την αλληλεπίδραση ως προς τις περιστάσεις στις φυλακές, γίνεται φανερό ότι όταν οι περιστάσεις στις φυλακές γίνονται καλύτερες (Περίσταση Α-), υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά $F(1,33) = 30,529 p < .001$ μεταξύ των υπέρ ($m=5,031$) και κατά ($m=2,884$) του δικαιώματος οργάνωσης συγκεντρώσεων. Το ίδιο ισχύει και όταν οι περιστάσεις γίνονται χειρότερες (Περίσταση Α+) $F(1,33) = 11,699 p < .01$ μεταξύ υπέρ ($m=4,447$) και κατά ($m=3,331$) της πρόωρης αποφυλάκισης. Ωστόσο όταν οι περιστάσεις μένουν ίδιες (Περίσταση Α), δεν παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά $F(1,39) = 1,633 p > .05$ μεταξύ των υπέρ ($m=4,135$) και κατά ($m=3,596$) της πρόωρης αποφυλάκισης.

Επομένως γίνεται φανερό ότι η συνεκτικότητα του λόγου της πηγής αυξάνει την επιρροή της, στα μακρινά υποκείμενα, όταν οι περιστάσεις μένουν ίδιες ή χειροτερεύουν, ενώ μειώνει την επιρροή της στα κοντινά υποκείμενα στις ίδιες συνθήκες. Τέλος, υπάρχει κύρια επίδραση της επικαλούμενης μεταβλητής κηδεμονίας ανήλικων τέκνων $F(1,105) = 50,367 p < .001$ με τους

υπέρ της κηδεμονίας ($m=4,725$) να παραχωρούν περισσότερα συγκρουσιακά δικαιώματα από τους κατά ($m=3,203$), αλλά δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση με τις περιστάσεις στις φυλακές στον επηρεασμό της παραχώρησης βασικών ή συγκρουσιακών δικαιωμάτων στους κρατούμενους, $F(2, 105) = 0,629$ $p > .05$ και $F(2, 105) = 2,094$ $p > .5$, αντίστοιχα.



Σχήμα 6. Μέσοι όροι στάσεων για τα συγκρουσιακά δικαιώματα των κρατουμένων με διαχωρισμό των υποκειμένων βάσει της αρχικής στάσης πάνω στην πρόωρη αποφυλάκιση. 1- Διαφωνώ Απόλυτα, 7- Συμφωνώ Απόλυτα.

Ενδοατομική Συνεκτικότητα & Δικαιώματα Κρατουμένων

Στη συνέχεια ελέγξαμε αν υπάρχει συσχέτιση του κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας, συγκεκριμένα, της επικέντρωσης στη διάσταση βεβαιότητας (συνεκτικότητα ως βεβαιότητα/ μη συνεκτικότητα ως αβεβαιότητα) και ευελιξίας (συνεκτικότητα ως ακαμψία/ μη συνεκτικότητα ως ευελιξία), με την παραχώρηση βασικών και συγκρουσιακών δικαιωμάτων στους κρατούμενους, καθώς και αν υπάρχει αλληλεπίδρασή του με τις περιστάσεις στον επηρεασμό

της έμμεσης μειονοτικής επιρροής. Δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική συνάφεια, $r = -0.035$ $p > .05$, $r = -0.122$ $p > .05$ (συνεκτικότητα ως βεβαιότητα/ μη συνεκτικότητα ως αβεβαιότητα με συγκρουσιακά και βασικά δικαιώματα αντίστοιχα) και $r = -0.178$ $p > .05$, $r = 0.060$ $p > .05$ (συνεκτικότητα ως ακαμψία/ μη συνεκτικότητα ως ευελιξία με συγκρουσιακά και βασικά δικαιώματα αντίστοιχα). Επίσης, δεν βρέθηκε κύρια επίδραση της συνεκτικότητας ως ακαμψία/ μη συνεκτικότητας ως ευελιξία στα συγκρουσιακά και βασικά δικαιώματα, ούτε αλληλεπίδραση της πρώτης με τις περιστάσεις στις φυλακές στον επηρεασμό των δικαιωμάτων. Τα ίδια ισχύουν και για την άλλη διάσταση του κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας, αυτή της βεβαιότητας.

Ενδοατομική Συνεκτικότητα & Τυχαιοθέτηση

Σε μια προσπάθεια να ελέγξουμε το λόγο, για τον οποίο ο κανόνας συνεκτικότητας δεν φάνηκε να παρουσιάζει κάποια κύρια επίδραση ή αλληλεπίδραση με τη διαχρονική και τη διαπεριστασιακή συνεκτικότητα στον επηρεασμό της παραχώρησης δικαιωμάτων στους κρατούμενους, προχωρήσαμε σε μονοδιάστατη ανάλυση διακύμανσης μεταξύ υποκειμένων. Στόχος μας ήταν ο έλεγχος της τυχαιοθέτησης του δείγματος στις συνθήκες, με βάση την ενδοατομική συνεκτικότητα, με δεδομένο ότι η τελευταία είναι επικαλούμενη μεταβλητή και δεν επηρεάζεται από την ανεξάρτητη.

Βρήκαμε, όπως φαίνεται στους πίνακες 10, 11 και 12, ότι υπάρχει πράγματι οριακά (γιατί γίνεται φανερό στη post-hoc ανάλυση LSD) στατιστικά σημαντική επίδραση των περιστάσεων στις φυλακές του κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας ανά τις συνθήκες, $F(2,108)=2,672$ $p=.07$. Φάνηκε οι τιμές της μεταβλητής «συνεκτικότητα ως βεβαιότητα/ μη συνεκτικότητα ως αβεβαιότητα» να διαφέρουν στατιστικά σημαντικά στις συνθήκες. Συγκεκριμένα η μεταβλητή της συνεκτικότητας ως βεβαιότητα είναι αυξημένη στη συνθήκη όπου οι περιστάσεις στις φυλακές γίνονται καλύτερες σε σχέση με αυτή που παραμένουν ίδιες.

Επομένως γίνεται φανερό ότι τα υποκείμενα δεν διέφεραν στον κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας αρχικά ως προς τις περιστάσεις στις φυλακές. Είχαμε, δηλαδή, συγκέντρωση των υποκειμένων με επικέντρωση στη διάσταση βεβαιότητας του κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας στη συνθήκη όπου οι περιστάσεις στις φυλακές γίνονται καλύτερες, σε σχέση με τη συνθήκη όπου οι περιστάσεις παραμένουν ίδιες.

Ιδεολογική Τοποθέτηση & Δικαιώματα Κρατουμένων

Η ιδεολογική τοποθέτηση δεν φάνηκε να αλληλεπιδρά με τη διαπεριστασιακή συνεκτικότητα στην έμμεση μειονοτική επιρροή παραχώρησης συγκρουσιακών $F(2,105) = 0.221 p > .05$ και βασικών δικαιωμάτων $F(2,105) = 1.599 p > .05$. Ωστόσο, φάνηκε στη ανάλυση διακύμανσης διπλής κατεύθυνσης (3 (Περίσταση Α vs Περίσταση Α+ vs Περίσταση Α-) X 1 (Διάμεσος Ιδεολογική τοποθέτηση), να διαφοροποιεί από μόνη της την παραχώρηση δικαιωμάτων στους κρατούμενους.

Για να ελέγξουμε τη σχέση αυτή προχωρήσαμε σε ανάλυση συσχέτισης μεταξύ ιδεολογικής τοποθέτησης και παραχώρησης δικαιωμάτων, καθώς στην ανάλυση διακύμανσης με χρήση της μεταβλητής που προέκυψε από median split χάνεται μεγάλο ποσοστό της διακύμανσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η πολιτική τοποθέτηση έχει αρνητική συνάφεια με την παραχώρηση συγκρουσιακών δικαιωμάτων, όπως φαίνεται στον πίνακα 13, $r = -0.439 p < .001$ και βασικών δικαιωμάτων, $r = -0.51 p < .001$. Επομένως όσο η πολιτική τοποθέτηση τείνει προς το αριστερό, φιλελεύθερο άκρο της, τόσο η παραχώρηση δικαιωμάτων, βασικών και συγκρουσιακών αυξάνεται, ενώ όσο τείνει προς το δεξιό, συντηρητικό άκρο, τόσο αυτή μειώνεται. Ωστόσο παρατηρούμε μεγαλύτερη αρνητική συνάφεια με τα βασικά από ότι με τα συγκρουσιακά δικαιώματα.

Συμπεράσματα – Συζήτηση

Έμμεση Μειονοτική Επιρροή

Η υπόθεσή μας ότι οι διαφορετικές περιστάσεις στις φυλακές θα επιδρούν στην έμμεση μειονοτική επιρροή δεν επιβεβαιώθηκε, αφού δεν βρέθηκε κύρια επίδραση στην παραχώρηση δικαιωμάτων στους κρατούμενους, όταν οι περιστάσεις στις φυλακές αλλάζουν, ή μένουν ίδιες, ενώ ο λόγος της πηγής παραμένει ίδιος. Με μια πιο προσεκτική ματιά, ωστόσο, είδαμε ότι κάποιες από τις αρχικές (pre test) απόψεις των συμμετεχόντων για τα δικαιώματα των κρατουμένων, μαζί με τις αλλαγές των περιστάσεων, αλληλεπιδρούν στις στάσεις των συμμετεχόντων πάνω στα συγκρουσιακά δικαιώματα, στην έμμεση δηλαδή μειονοτική επιρροή. Η υπόθεσή μας, επομένως, επιβεβαιώθηκε, εν μέρει, αφού βρήκαμε ότι η επίδραση των περιστάσεων ισχύει μόνο στα κοντινά και όχι στα μακρινά υποκείμενα, όπως θα δούμε αναλυτικότερα στη συνέχεια. Συγκεκριμένα, είδαμε ότι ο διαχωρισμός των υποκειμένων, με βάση τις αρχικές απόψεις τους πάνω στα δικαιώματα των κρατουμένων για οργάνωση συγκεντρώσεων και πρόωρη αποφυλάκιση, σε ιδεολογικά κοντινά (υπέρ των δικαιωμάτων) και μακρινά (κατά των δικαιωμάτων) από την μειονοτική πηγή υποκείμενα, αναδεικνύει διαφοροποιήσεις που δεν ήταν φανερές με την πρώτη ματιά.

Πριν προχωρήσουμε στις διαφοροποιήσεις που αναδείχθηκαν με το διαχωρισμό μακρινών και κοντινών ιδεολογικά υποκειμένων, αξίζει να αναφερθούμε στην έλλειψη στατιστικά σημαντικών κύριων επιδράσεων και αλληλεπιδράσεων στα βασικά δικαιώματα έναντι των συγκρουσιακών. Ο λόγος που τα βασικά δικαιώματα δεν αναδεικνύουν διαφοροποιήσεις ανά συνθήκη ή μεταξύ μακρινών και κοντινών υποκειμένων, θεωρούμε ότι είναι η ίδια η φύση τους. Τα βασικά δικαιώματα είναι αδιαμφισβήτητα και για τον λόγο αυτό

οποιαδήποτε διαφοροποίηση μεταξύ συνθηκών ή υποκειμένων είναι ισχυρή και δεν γίνεται εύκολα φανερή. Αντιθέτως τα συγκρουσιακά δικαιώματα είναι διαπραγματεύσιμα και δύνανται να αναδείξουν διαφορές μεταξύ υποκειμένων και συνθηκών, που ίσως ήταν ανεπαίσθητες στα βασικά δικαιώματα.

Αναλύοντας τα παραπάνω αποτελέσματα βλέπουμε ότι, συνολικά, σύμφωνα με τους περιθώριους μέσους όρους, τα κοντινά υποκείμενα, όπως θα περίμενε κανείς (Παπαστάμου, 1989), παραχωρούν περισσότερα συγκρουσιακά δικαιώματα στους κρατούμενους από ότι τα μακρινά. Επομένως, η έμμεση μειονοτική επιρροή είναι μεγαλύτερη στα κοντινά από τα μακρινά υποκείμενα και αυτό γιατί, όπως εξηγούν οι Mugny και Papastamou (1982), σύμφωνα με τη θεωρία αφομοίωσης των Sherif και Hovland, η ιδεολογική απόσταση σχετίζεται αρνητικά με την μειονοτική επιρροή. Η μικρή ιδεολογική απόσταση αυξάνει τη μειονοτική επιρροή και η μεγάλη τη μειώνει, έως ένα σημείο. Η σχέση αυτή δεν διαφοροποιείται σε καμία από τις συνθήκες, ωστόσο η απόσταση μεταξύ τους αλλάζει, ανάλογα με τις αλλαγές των περιστάσεων.

Παρατηρώντας την «ψαλίδα» στις στάσεις για τα δικαιώματα των κρατουμένων ανάμεσα στα μακρινά και κοντινά υποκείμενα, βλέπουμε ότι αυτή μεγαλώνει όταν οι περιστάσεις γίνονται καλύτερες στις φυλακές, σε σχέση με τις άλλες συνθήκες. Όταν οι περιστάσεις στις φυλακές καλυτερεύουν, οι στάσεις των υποκειμένων για τα δικαιώματα των κρατουμένων, κοντινών και μακρινών, διαφέρουν περισσότερο, ενώ όταν μένουν ίδιες ή χειροτερεύουν, λιγότερο. Όταν, δηλαδή, οι περιστάσεις κατά των οποίων διατείνεται η μειονότητα βελτιωθούν, οφείλει να ακολουθήσει διαφορετική στρατηγική επιρροής για τα ιδεολογικά κοντινά από τα μακρινά από αυτή υποκείμενα, καθώς αυτά φαίνεται να αντιδρούν διαφορετικά.

Κοντινά Υποκείμενα

Σε όλες τις συνθήκες, όπως προαναφέραμε, η έμμεση μειονοτική επιρροή είναι μεγαλύτερη για τα ιδεολογικά κοντινά υποκείμενα, σε σχέση με τα μακρινά. Τα κοντινά υποκείμενα φαίνεται να εκλαμβάνουν τη διαχρονική και διαπεριστασιακή συνεκτικότητα της πηγής ως συνέπεια και βεβαιότητα, η οποία τα οδηγεί, στην επιθυμία κατανόησης, σε βάθος επεξεργασίας του μηνύματος και σε διάξευξη του μηνύματος από τη πηγή, ώστε να επιτευχθεί η μεταστροφή και η έμμεση επιρροή. Αυτό συμβαίνει και γιατί τα κοντινά υποκείμενα έχουν μεγαλύτερο φόβο ψυχο-κοινωνικής ταύτισης με την μειονοτική πηγή, λόγω ιδεολογικής εγγύτητας (Mugny & Papastamou, 1982). Τα υποκείμενα, με μικρή ιδεολογική απόσταση από την πηγή θα αποφύγουν την απόδοση της συνεκτικότητας σε χαρακτηριστικά με αρνητική έννοια, λόγω των πιθανών αυτο-αποδόσεων που θα προκύψουν από αυτή.

Ωστόσο, παρατηρείται ότι η έμμεση μειονοτική επιρροή στα κοντινά υποκείμενα είναι μεγαλύτερη όταν οι περιστάσεις γίνονται καλύτερες, παρά όταν μένουν ίδιες ή χειροτερεύουν. Λαμβάνοντας υπόψη μας ότι η σχέση της μειονότητας με την εξουσία επιδρά στην επιρροή της στον πληθυσμό, σύμφωνα με το τριαδικό μοντέλο (Παπαστάμου & Μιούνου, 2001), μπορούμε να εξηγήσουμε την παραπάνω διαφοροποίηση. Συγκεκριμένα, οι περιστάσεις στις φυλακές, ως έκφανση της εξουσίας, επηρεάζουν, όπως έχουμε προαναφέρει, τη σχέση ανταγωνισμού εξουσίας και μειονότητας. Όταν η εξουσία κρατά σταθερές ή χειροτερεύει τις περιστάσεις στις φυλακές, τότε η διαχρονικά συνεκτική διατύπωση της μειονότητας γίνεται αντιληπτή σαν υποχώρηση, σαν μείωση της σχέσης ανταγωνισμού της με την εξουσία. Για να κρατήσει σταθερή τη σχέση ανταγωνισμού της με την εξουσία θα χρειαστεί αύξηση της ιδεολογικής της διατύπωσης. Όταν όμως η εξουσία κάνει καλύτερες τις συνθήκες στις φυλακές ή ίδια ιδεολογική διατύπωση της μειονότητας διατηρεί τη σχέση ανταγωνισμού της με την εξουσία και έτσι τα

κοντινά υποκείμενα την αντιλαμβάνονται σαν βεβαιότητα. Ο φόβος, δηλαδή, ψυχο-κοινωνικής ταύτισης των κοντινών υποκειμένων έχει θετική επίδραση στη μειονοτική επιρροή μόνο όσο η μειονότητα διατηρεί εντονότερη σχέση ανταγωνισμού με την εξουσία.

Μακρινά Υποκείμενα

Από την άλλη πλευρά, η διαχρονική και διαπεριστασιακή συνεκτικότητα της μειονοτικής ομάδας φαίνεται από τα αποτελέσματά μας να γίνεται αντιληπτή ως ακαμψία για τα μακρινά υποκείμενα, λόγω της αυθόρμητης ψυχολογιοποίησης στην οποία προβαίνουν (Papastamou, 1986). Τα μακρινά υποκείμενα φαίνεται να εκλαμβάνουν τη διαπεριστασιακή συνεκτικότητα σαν ακαμψία, και για το λόγο αυτό, προχωρώντας σε επιφανειακή επεξεργασία της θέσης της πηγής, να απορρίπτουν το μήνυμα λόγω επιθυμίας κοινωνικής αποδοχής (σύζευξη). Αυτός είναι και ο λόγος που δεν παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση της έμμεσης μειονοτικής επιρροής ανά τις συνθήκες στα μακρινά υποκείμενα. Σε όλες τις συνθήκες τα μακρινά υποκείμενα ψυχολογιοποιούν την πηγή, γεγονός που γνωρίζουμε ότι έχει ολέθριες επιπτώσεις στην επιρροή της (Παπαστάμου, 1989). Παρά το γεγονός ότι δεν πρόκειται για στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση, γίνεται φανερό από τους μέσους όρους η κατώτατη έμμεση μειονοτική επιρροή στη συνθήκη της βελτίωσης των περιστάσεων στις φυλακές. Σε αυτή τη συνθήκη η εξουσία υποχωρεί με βελτίωση των περιστάσεων, ενώ η μειονότητα παραμένει αδιάλλακτη στις απόψεις της, η σχέση ανταγωνισμού τους, δηλαδή, είναι μεγαλύτερη σε σχέση με τις άλλες συνθήκες. Τα μακρινά υποκείμενα ελλείπει του φόβου ψυχο-κοινωνικής ταύτισης, φαίνεται να παρουσιάζουν χαμηλότερη μειονοτική επιρροή όταν εντείνεται ο συγκρουσιακός ρόλος της μειονότητας, μέσα από την ισχυρή σχέση ανταγωνισμού της με την εξουσία. Ωστόσο, όταν η σχέση ανταγωνισμού της μειονότητας με την εξουσία μειώνεται, επειδή οι περιστάσεις μένουν ίδιες ή γίνονται χειρότερες και ο λόγος της πηγής μένει σταθερός,

τότε η πηγή γίνεται αντιληπτή με λιγότερο συγκρουσιακούς όρους και αυξάνεται ελάχιστα η έμμεση μειονοτική επιρροή. Με άλλα λόγια η ιδεολογική διαπραγμάτευση, όπως υποθέσαμε είναι απαραίτητη για την άσκηση επιρροής όταν οι περιστάσεις αλλάζουν και η πορεία που θα ακολουθήσει, με αύξηση ή μείωση της ιδεολογικής διατύπωσης, διαφοροποιείται ανάλογα με την περίσταση και την ιδεολογική απόσταση του πληθυσμού. Συγκεκριμένα, θεωρούμε ότι διαφαίνεται η ανάγκη μείωσης της ιδεολογικής διατύπωσης, για τα μακρινά υποκείμενα στη συνθήκη βελτίωσης των περιστάσεων και αύξησης της ιδεολογικής διατύπωσης για τα κοντινά υποκείμενα στη συνθήκη χειρότερων περιστάσεων. Προτείνεται στη συνέχεια πειραματικός σχεδιασμός για τον έλεγχο της παραπάνω υπόθεσης.

Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των αναλύσεων όταν ο διαχωρισμός των κοντινών από τα μακρινά υποκείμενα γίνεται με βάση τη στάση τους απέναντι στη κηδεμονία ανήλικων τέκνων. Σε αυτή την περίπτωση, υπάρχει κύρια επίδραση της αρχικής στάσης των υποκειμένων στο βαθμό συμφωνίας με τα συγκρουσιακά δικαιώματα των κρατούμενων, αλλά δεν υπάρχει αλληλεπίδραση της πρώτης με τις περιστάσεις στις φυλακές. Εδώ η μειονοτική επιρροή δεν επηρεάζεται από τη σχέση ανταγωνισμού μειονότητας και εξουσίας αλλά μόνο από την αρχική στάση των υποκειμένων. Για να βρούμε το λόγο πρέπει να εστιάσουμε στη διαφορά αυτού του δικαιώματος σε σχέση με τα υπόλοιπα. Το δικαίωμα στην κηδεμονία ανήλικων τέκνων είναι σαφώς λιγότερα συγκρουσιακό από τα πρόωρης αποφυλάκισης και οργάνωσης συγκεντρώσεων. Ο διαχωρισμός υποκειμένων ως προς ένα βασικό δικαίωμα, αναδεικνύει μετρίως μακρινά και κοντινά υποκείμενα, ενώ ένας διαχωρισμός με βάση συγκρουσιακά δικαιώματα μας δίνει ακραία κοντινά και ακραία μακρινά υποκείμενα. Τα μετρίως κοντινά και μακρινά υποκείμενα δεν επηρεάζονται τόσο από τη σχέση ανταγωνισμού εξουσίας και μειονότητας στην παραχώρηση δικαιωμάτων στους κρατούμενους,

καθώς τόσο ο φόβος ψυχο-κοινωνικής ταύτισης (για τα κοντινά) όσο και η ψυχολογιοποίηση (για τα μακρινά) λειτουργούν εντονότερα όταν υπάρχει μικρότερη ή μεγαλύτερη, αντίστοιχα, ιδεολογική απόσταση από τη μειονοτική πηγή.

Ίδιες & Χειρότερες Περιστάσεις

Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός πως τόσο για τα κοντινά, όσο και για τα μακρινά υποκείμενα, η έμμεση μειονοτική επιρροή δεν δείχνει να διαφοροποιείται σημαντικά, σύμφωνα με τους μέσους όρους, όταν οι περιστάσεις στις φυλακές μένουν ίδιες και όταν γίνονται χειρότερες. Δηλαδή, τα υποκείμενα (μακρινά και κοντινά) παρουσιάζουν παρόμοια επίπεδα έμμεσης μειονοτικής επιρροής όταν οι περιστάσεις μένουν στάσιμες και όταν χειροτερεύουν. Με δεδομένο ότι οι περιστάσεις στις φυλακές επηρεάζουν τη σχέση ανταγωνισμού της μειονότητας με την εξουσία, το γεγονός ότι η αλλαγή των περιστάσεων από ίδιες σε χειρότερες δεν φαίνεται να επιδρά στη σχέση ανταγωνισμού εξουσίας- μειονότητας μπορεί να εξηγηθεί μέσα από την σημασία που αποδίδεται στην επαναφορά του θέματος από την πηγή.

Συγκεκριμένα, θεωρούμε ότι είναι οι ίδιες περιστάσεις, που ακολουθούν την πορεία των χειρότερων, και όχι οι χειρότερες, που ακολουθούν την πορεία των ίδιων. Οι χειρότερες περιστάσεις γίνονται αντιληπτές από τον πληθυσμό σαν μία αύξηση της έντασης της συγκρουσιακής σχέσης εξουσίας-μειονότητας. Ωστόσο, όταν οι περιστάσεις παραμένουν ίδιες, τη στιγμή που η μειονότητα επαναφέρει το θέμα, η σημασία που προσδίδεται στις ίδιες περιστάσεις είναι η ίδια με αυτή των χειρότερων περιστάσεων, γιατί αυξάνεται η σύγκρουση που γίνεται αισθητή από τον πληθυσμό. Οι ίδιες περιστάσεις γίνονται αντιληπτές από τον πληθυσμό σαν χειρότερες, σαν ενίσχυση της ανταγωνιστικής σχέσης, όταν η μειονοτική πηγή επαναφέρει σε συζήτηση το πρόβλημα. Ακόμη η στασιμότητα των περιστάσεων μετά την πάροδο του

χρόνου (η μειονότητα επανέρχεται μετά από έξι μήνες) πιθανά οδηγεί τα υποκείμενα να αποδώσουν στις ίδιες περιστάσεις τη σημασία που αποδίδουν στις χειρότερες. Το γεγονός ότι η μειονότητα επανέρχεται στο θέμα έξι μήνες μετά, κάνει την έλλειψη αντίδρασης από μεριάς εξουσίας να έχει παρόμοια αποτελέσματα με την χειροτέρευση των περιστάσεων.

Ιεράρχηση Δικαιωμάτων

Σχετικά με τη κατασκευή της κλίμακας δικαιωμάτων κρατουμένων, επιβεβαιώθηκε, στην παραγοντική ανάλυση, ο αρχικός σχεδιασμός της κλίμακας, ο οποίος διαχώριζε τα δικαιώματα σε βασικά και μη, ή όπως τα ονομάσαμε, συγκρουσιακά, με κάποιες εξαιρέσεις. Για αρχή, οποιαδήποτε δραστηριότητα, σημαντική ή μη, χωρίς επιτήρηση, τοποθετήθηκε στον παράγοντα των συγκρουσιακών, μη βασικών δικαιωμάτων, ακόμα κι αν ήταν προσωπική επικοινωνία ή συμμετοχή σε ψυχαγωγική εκδήλωση. Οι δραστηριότητες χωρίς επιτήρηση, παρά το γεγονός ότι η ιδιωτική ζωή αποτελεί συνταγματικό δικαίωμα (Άρθρο 9 του Συντάγματος), όταν κάποιος κρατείται σε σωφρονιστικό ίδρυμα φαίνεται να μη θεωρείται βασικό δικαίωμά του, λόγω της φύσης του εγκλεισμού του.

Επιπλέον, η σεξουαλική επαφή, τόσο για έγγαμους, όσο και άγαμους κρατούμενους φάνηκε να θεωρείται βασικό δικαίωμα, ωστόσο η ειδική μεταχείριση λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων όχι. Είναι φανερό σε αυτό το σημείο η ιεράρχηση των αναγκών των κρατουμένων, με βασική αυτή της σεξουαλικής επαφής και λιγότερο βασική αυτή της άσκησης των θρησκευτικών καθηκόντων. Λαμβάνοντας υπόψη μας την ιδεολογική τοποθέτηση του δείγματος μας η ιεράρχηση αυτή μπορεί να αναχθεί στην φιλελευθεριακή τάση του, αφού η διάμεσος της μεταβλητής αυτής ήταν 2 σε 7βάθμια διπολική κλίμακα από αριστερά (1) προς δεξιά (7).

Ακόμα, παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι μεταβλητές για το δικαίωμα της αυτοκτονίας και αυτό της άρνησης εργασίας εντός των φυλακών τοποθετήθηκαν σε ίδιο παράγοντα και ξεχωριστά από τα άλλα δικαιώματα. Εστιάζοντας στα δύο αυτά δικαιώματα θα μπορούσαμε να μελετήσουμε τη σχέση αυτή.

Αρχικά, τα δικαιώματα στη ζωή και την εργασία είναι θεμελιώδη και προστατεύονται από την παγκόσμια διακήρυξη ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε. (UN General Assembly, 1948, άρθρα 3 – άρθρο 6 στο διεθνές σύμφωνο για ατομικά και πολιτικά δικαιώματα- και 23). Συγκεκριμένα το δικαίωμα στη ζωή όπως αναφέρεται στη διακήρυξη ανθρωπίνων δικαιωμάτων περιορίζει τα δικαιώματα σε έκτρωση και ευθανασία. Μάλιστα, πρόσφατα τέθηκε σε γενική συζήτηση στην επιτροπή ανθρωπίνων δικαιωμάτων η πρόταση εισαγωγής δύο νέων εξαιρέσεων (έκτρωση και ευθανασία) στο άρθρο 3 περί δικαιώματος στη ζωή (UN Human Rights Committee, 2015), χωρίς επιτυχία. Είναι φανερό, επομένως, ότι το δικαίωμα αυτοκτονίας διαχωρίζεται από τα υπόλοιπα επειδή έρχεται σε αντίθεση με το θεμελιώδες δικαίωμα στη ζωή. Ο λόγος που συνδέεται από το δείγμα μας με το δικαίωμα στην εργασία γίνεται φανερός στη συνέχεια.

Παρά το γεγονός ότι το δικαίωμα στην ελεύθερη επιλογή εργασίας είναι θεμελιώδες, δεν ισχύει το ίδιο για τους κρατούμενους. Στο πρώτο συνέδριο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για την πρόληψη του εγκλήματος και τη μεταχείριση των κρατουμένων, στους στοιχειώδεις κανόνες για τη μεταχείριση των κρατουμένων, αναφέρεται ότι απαιτείται να παρέχεται εργασία, χρήσιμη και επαρκής, στους κρατούμενους, ώστε να παραμένουν δραστήριοι (United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, 1955, άρθρο 71 (3)). Επομένως, πρόκειται για ένα θεμελιώδες δικαίωμα που ωστόσο στερείται κάποιος με την φυλάκισή του και μέχρι την αποφυλάκισή του. Ο λόγος λοιπόν που τα δύο αυτά δικαιώματα

συνδέονται είναι ότι και τα δύο, το δικαίωμα στην αυτοκτονία και το δικαίωμα στην άρνηση εργασίας καταστρατηγούνται ρητά από επίσημες αρχές, το πρώτο για όλους τους ανθρώπους και το δεύτερο συγκεκριμένα για τους κρατούμενους. Τα βασικά δικαιώματα που προέκυψαν από την ανάλυση καλύπτουν θεμελιώδη δικαιώματα, τα οποία στον σύγχρονο κόσμο είναι αδιαμφισβήτητα και στα συγκρουσιακά περιλαμβάνονται δικαιώματα που αμφισβητούνται από πολλούς και χωράνε διαπραγματεύσεις. Η τρίτη κατηγορία προσπάθησε να συμπεριλάβει τα δικαιώματα τα οποία είναι θεμελιώδη αλλά αμφισβητούνται, τα βασικά συγκρουσιακά.

Συντηρητισμός, Φιλελευθερισμός & Μειονότητες

Τέλος, η σχέση της ιδεολογικής τοποθέτησης των συμμετεχόντων με την παραχώρηση δικαιωμάτων στους κρατούμενους αναδείχθηκε, με αυτή των βασικών δικαιωμάτων να φαίνεται πιο ισχυρή από αυτή των συγκρουσιακών. Γνωρίζαμε ήδη ότι οι συντηρητικές αξίες σχετίζονται με αρνητικές στάσεις απέναντι σε μειονοτικές ομάδες (Beierlein, Kuntz & Davidov, 2016), επομένως, αναμέναμε ότι θα σχετίζονται και με την παραχώρηση λιγότερων δικαιωμάτων στη μειονοτική ομάδα των κρατούμενων. Όπως είδαμε στα αποτελέσματα, οι πιο φιλελεύθερες στάσεις φάνηκαν να σχετίζονται με τις θετικότερες στάσεις προς την παραχώρηση δικαιωμάτων, ενώ οι πιο συντηρητικές στάσεις με τις πιο αρνητικές.

Βλέπουμε, επίσης, ότι η ιδεολογική τοποθέτηση λειτουργεί καλύτερα ως προβλεπτικός παράγοντας στην παραχώρηση δικαιωμάτων στους κρατούμενους, όταν πρόκειται για βασικά παρά για συγκρουσιακά δικαιώματα. Πιθανότατα, ευθύνεται η ίδια η φύση των συγκρουσιακών δικαιωμάτων, η παραχώρηση των οποίων είναι πιο πολύπλοκη από αυτή των βασικών δικαιωμάτων. Δηλαδή, στην παραχώρηση συγκρουσιακών δικαιωμάτων πιθανώς να διαμεσολαβεί και κάποια άλλη μεταβλητή πέραν της ιδεολογικής τοποθέτησης. Επιπλέον, αξίζει

να σημειωθεί ότι τόσο τα βασικά όσο και τα συγκρουσιακά δικαιώματα παρουσιάζουν μια μέτρια συσχέτιση με την ιδεολογική τοποθέτηση. Πράγμα που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι γενικώς η σχέση παραχώρησης δικαιωμάτων στους κρατούμενους και ιδεολογική τοποθέτηση διαμεσολαβείται από άλλες μεταβλητές και ακόμα περισσότερο αυτή των συγκρουσιακών δικαιωμάτων.

Ανακεφαλαίωση

Ανακεφαλαιώνοντας, δείξαμε ότι η κοινωνική επιρροή της διαχρονικής συνεκτικότητας στον λόγο της μειονοτικής πηγής, εξαρτάται από την ιδεολογική απόσταση του πληθυσμού από τη μειονότητα και από τις πληροφορίες που έχει αυτός για τις σχετικές με το μήνυμα της πηγής περιστάσεις. Έως τώρα, η μελέτη των συνθηκών όπου η διαχρονική συνεκτικότητα έχει αρνητικές επιπτώσεις στη μειονοτική επιρροή, επικεντρωνόταν κατά κύριο λόγο σε αυτές που η ίδια η μειονότητα ελέγχει, όπως το είδος της διαπραγμάτευσης. Η παρούσα έρευνα, ωστόσο, δείχνει τα όρια των θετικών επιδράσεων της διαχρονικής συνεκτικότητας στη μειονοτική επιρροή σε συνθήκες, που δεν ελέγχονται από τη μειονότητα, όπως η αλλαγή των περιστάσεων. Συγκεκριμένα, όταν οι εξωτερικές (από την πηγή) και σχετικές με το μήνυμά της συνθήκες, μένουν ίδιες σε βάθος χρόνου ή γίνονται χειρότερες, τότε η διαχρονική συνεκτικότητα της μειονότητας είναι βλαβερή για την επιρροή της, αλλά μόνο για τα κοντινά υποκείμενα. Επομένως διαφαίνεται η ανάγκη μελέτης των εξωτερικών συνθηκών, των περιστάσεων, καθώς και του προφίλ του πληθυσμού (κοντινά-μακρινά) στο οποίο απευθύνεται η μειονοτική πηγή, πριν αυτή προχωρήσει σε διατήρηση της διαχρονικής συνεκτικότητάς της.

Το γεγονός ότι η ιδεολογική απόσταση των υποκειμένων από τη μειονότητα έχει ρυθμιστικό ρόλο στη σχέση των εξωτερικών περιστάσεων με την έμμεση μειονοτική επιρροή,

ότι, δηλαδή, δεν είναι οι περιστάσεις από μόνες τους που ορίζουν την ισχύ της μειονοτικής επιρροής, αλλά η σημασία που αποδίδεται στις περιστάσεις από τα υποκείμενα μας συνεισφέρει στο θεωρητικό διάλογο μεταξύ κοινωνικής νόησης και σκέψης. Τα υποκείμενά μας, ανάλογα με την περίσταση, ήταν σε θέση να αποδώσουν τη διαχρονική και διαπεριστασιακή συνεκτικότητα της πηγής είτε σε μικρότερη, είτε σε μεγαλύτερη σχέση ανταγωνισμού εξουσίας-μειονότητας. Αυτή η προσλαμβανόμενη σχέση ανταγωνισμού με τη σειρά της είχε διαφορετικά αποτελέσματα στη μειονοτική επιρροή για τα κοντινά και τα μακρινά υποκείμενα. Για ακόμα μια φορά, επομένως, επιβεβαιώνεται η υπεροχή της κοινωνικής σκέψης στην εξήγηση της μειονοτικής επιρροής, αφού είναι φανερό η επίδραση των διαφορετικών αναπαραστάσεων των κοντινών και μακρινών υποκειμένων για τη μειονοτική πηγή στη μειονοτική επιρροή.

Περιορισμοί

Υπήρξαν διάφοροι περιορισμοί στην έρευνά μας, ωστόσο, θα αρκεστούμε στην αναφορά αυτών που είχαν σημαντική επίδραση στα αποτελέσματά μας. Αρχικά, σημαντικός περιορισμός αποτέλεσε το γεγονός ότι δεν προβλέφθηκε τυχαία τοποθέτηση του δείγματος βάσει του κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητας, καθώς αυτός αποτελεί σημαντική σχετική, με τη σημασία που αποδίδεται στη διαχρονική συνεκτικότητα, μεταβλητή και θα έπρεπε να φροντίσουμε να είναι οι συμμετέχοντες αρχικά συγκρίσιμοι ως προς αυτή. Όπως είδαμε οι συμμετέχοντες δεν ήταν ομαλά κατανομημένοι στις συνθήκες ως προς τον κανόνα ενδοατομικής συνεκτικότητάς τους με αποτέλεσμα, να μην γίνει φανερός ο ρυθμιστικός του ρόλος μεταξύ επιρροής και περιστάσεων, που θεωρούμε ότι υφίσταται.

Ακόμα όπως φάνηκε από τα περιγραφικά στατιστικά της μεταβλητής ιδεολογικής τοποθέτησης το δείγμα μας είχε μια φιλελεύθερη, αριστερή τάση, η οποία όπως είδαμε

σχετίζεται και επιδρά στην παραχώρηση δικαιωμάτων στους κρατούμενους. Για να εξαλείψουμε την πιθανή περίπτωση να λειτουργεί η ιδεολογική τοποθέτηση ως εξωγενής μεταβλητή οφείλουμε σε μελλοντική έρευνα να φροντίσουμε για ένα λιγότερο μεροληπτικό ιδεολογικά δείγμα.

Τέλος, σημαντικότερος όλων περιορισμός ήταν το γεγονός ότι ο έλεγχος του ρυθμιστικού ρόλου της ιδεολογικής απόστασης των συμμετεχόντων από τη πηγή δεν έγινε με τη χρήση της moderation analysis του Hayes αλλά με median split. Η δημιουργία νέων μεταβλητών με τη μέθοδο διχοτόμησης median split, όπως είναι γνωστό, οδηγεί σε απώλεια σημαντικού ποσοστού της διακύμανσης των αρχικών μεταβλητών, επομένως ο τρόπος με τον οποίο έγινε η ανάλυση απέκρυψε πιθανώς στατιστικά σημαντικές σχέσεις που θα γίνονταν φανερές με τη χρήση των μοντέλων moderation ανάλυσης του Hayes.

Μελλοντική Έρευνα

Θέτοντας σαν στόχο την περεταίρω μελέτη των προαναφερθέντων αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων προτείνεται ένας πειραματικός σχεδιασμός που λαμβάνει υπόψιν τους περιορισμούς και τις ελλείψεις την παρούσας έρευνας.

Αρχικά η έρευνα που προτείνεται περιλαμβάνει 3 πειράματα 1 (Μειονοτικός Λόγος A ή A+ ή A-) X 3 (Περίσταση A vs Περίσταση A+ vs Περίσταση A-). Με τον τρόπο αυτό θα είμαστε σε θέση να δούμε πώς διαμορφώνεται η έμμεση μειονοτική επιρροή όταν ο μειονοτικός λόγος προσαρμόζεται στην αλλαγή των περιστάσεων. Να δούμε, δηλαδή, αν πράγματι η ιδεολογική διατύπωση πρέπει να αυξηθεί για τα κοντινά υποκείμενα, όταν η περίσταση γίνεται χειρότερη, όπως έχουμε συμπεράνει από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας. Στην κλίμακα των δικαιωμάτων των κρατουμένων προτείνεται η χρήση μόνο συγκρουσιακών δικαιωμάτων

που είναι σε θέση να αναδείξουν διαφοροποιήσεις. Επίσης κατά το pre test προτείνεται η χρήση ερωτημάτων που περιλαμβάνουν συγκρουσιακά δικαιώματα μόνο, με στόχο ο διαχωρισμός των υποκειμένων να είναι σε ακραία μακρινά και κοντινά ώστε να γίνει πιο έντονα φανερός ο ρυθμιστικός ρόλος στην επίδραση της ανεξάρτητης.

Ακόμα προτείνεται η χρήση κλίμακας μέτρησης του φόβου ψυχο-κοινωνικής ταύτισης με την πηγή και έλεγχος ψυχολογιοποίησης για να μπορέσουμε να επιβεβαιώσουμε ότι πράγματι εξηγούν τη μεγαλύτερη έμμεση μειονοτική επιρροή στα κοντινά από τα μακρινά υποκείμενα. Επιπλέον, έχει γίνει φανερή η ανάγκη μέτρησης της προσλαμβανόμενης από τους συμμετέχοντες ανταγωνιστικής σχέσης μεταξύ μειονότητας και εξουσίας, ώστε να ελέγξουμε αν επιδρά στην έμμεση μειονοτική επιρροή, όπως συμπεραίνουμε. Τελειώνοντας, καλό θα ήταν η κλίμακα ιδεολογικής τοποθέτησης και ενδοατομικής συνεκτικότητας να τοποθετηθούν πριν την πειραματική συνθήκη στο pre test, να γίνει έλεγχος μεροληψίας και στη συνέχεια τυχαία τοποθέτηση στις συνθήκες, με δεδομένο ότι μπορούν να λειτουργούν ως εξωγενής και για να μπορέσουμε να ελέγξουμε καλύτερα για αλληλεπιδράσεις με την ανεξάρτητη μεταβλητή στον επηρεασμό της εξαρτημένης.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Baker, S. M., & Petty, R. E. (1994). Majority and minority influence: Source-position imbalance as a determinant of message scrutiny. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(1), 5.
- Beierlein, C., Kuntz, A., & Davidov, E. (2016). Universalism, conservation and attitudes toward minority groups. *Social science research*, 58, 68-79.
- Brandstätter, V., Ellemers, N., Gaviria, E., Giosue, F., Huguet, P., Kroon, M., & Perez, J. A. (1991). Indirect majority and minority influence: An exploratory study. *European Journal of Social Psychology*, 21(3), 199-211.
- Χρηστάκης, Ν. (2008). Το φαινόμενο της πειθούς: οι κοινωνικές στάσεις και η αλλαγή τους. Στο Σ. Παπαστάμου και συνεργάτες, *Εισαγωγή στην κοινωνική ψυχολογία* (τομ. Β', σσ. 131-196). Αθήνα: Πεδίο.
- Christensen, L. (2007). *Η πειραματική μέθοδος στην επιστημονική έρευνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Karmarkar, U. R., & Tormala, Z. L. (2010). Believe me, I have no idea what I'm talking about: The effects of source certainty on consumer involvement and persuasion. *Journal of Consumer Research*, 36(6), 1033-1049.
- Μαντόγλου, Α. (2005). *Μνήμες. Ατομικές – Συλλογικές – Ιστορικές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Martin, R., & Hewstone M. (2013). *Μειονοτική επιρροή και καινοτομία*. Αθήνα: Πεδίο.
- Moscovici, S. (1980). Toward a theory of conversion behavior. *Advances in experimental social psychology*, 13, 209-239.

- Moscovici, S., & Personnaz, B. (1980). Studies in social influence: V. Minority influence and conversion behavior in a perceptual task. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16(3), 270-282.
- Moscovici, S., Lage, E., & Naffrechoux, M. (1969). Influence of a consistent minority on the responses of a majority in a color perception task. *Sociometry*, 365-380.
- Mugny, G. (1975). Negotiations, image of the other and the process of minority influence. *European Journal of Social Psychology*, 5(2), 209-228.
- Mugny, G., & Papastamou, S. (1980). When rigidity does not fail: Individualization and psychologization as resistances to the diffusion of minority innovations. *European Journal of Social Psychology*, 10(1), 43-61.
- Mugny, G., & Papastamou, S. (1982). Minority influence and psycho-social identity. *European Journal of Social Psychology*, 12(4), 379-394.
- Mugny, G., & Pérez, J. A. (1991). *The social psychology of minority influence*. Cambridge University Press.
- Papastamou, S. (1986). Psychologization and processes of minority and majority influence. *European Journal of Social Psychology*, 16(2), 165-180.
- Παπαστάμου, Σ. (1989). *Ψυχολογιοποίηση*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Παπαστάμου, Σ., & Μιούνυ, Γκ. (2001). *Μειονότητες και εξουσία*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Παπαστάμου, Σ., & Προδρομίτης, Γ. (2010). *Κρατική και μη κρατική πολιτική βία*. Αθήνα: Πεδίο.

- Παπαστάμου, Σ., & Συρίγου, Η (2010). Η μειονοτική διαχρονική συνεκτικότητα συμπεριφοράς ως ανάχωμα στη διαβρωτική επίδραση της ψυχολογιοποίησης. Στο Σ. Παπαστάμου, Γ. Προδρομίτης & Β. Παυλόπουλος, *Κοινωνική σκέψη, νόηση και συμπεριφορά* (σσ. 739-807). Αθήνα: Πεδίο.
- Perez, J. A., & Mugny, G. (1990). Minority influence, manifest discrimination and latent influence. *Social identity theory: Constructive and critical advances*, 152-168.
- Perez, J. A., Papastamou, S., & Mugny, G. (1995). 'Zeitgeist' and minority influence—where is the causality: A comment on Clark (1990). *European Journal of Social Psychology*, 25(6), 703-710.
- Priester, J. R., & Petty, R. E. (1995). Source attributions and persuasion: Perceived honesty as a determinant of message scrutiny. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(6), 637-654.
- Reich, T., & Tormala, Z. L. (2013). When contradictions foster persuasion: An attributional perspective. *Journal of Experimental Social Psychology*, 49(3), 426-439.
- Rogers, E. M. (2010). *Diffusion of innovations*. Simon and Schuster.
- Σύνταγμα της Ελλάδος, Αναθεώρηση 7 Ιουνίου 1975, Ε' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων.
- Σύνταγμα της Ελλάδος, Αναθεώρηση 27 Μαΐου 2008, Η' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων.
- Σωφρονιστικός Κώδικας, Ν. 2776/1999, ΦΕΚ 291/Α/24-12-1999 (1999).
- UN Human Rights Committee (2015), General comment no. 36 Article 6, Right to life, 14 July 2015, CCPR/C/GC/36.

United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, & United Nations. (1955). Standard minimum rules for the treatment of prisoners and related recommendations. New York: United Nations, Dept. of Economic and Social Affairs.

United Nations General Assembly. (1948). Universal declaration of human rights (217 [III] A). Paris.

Weiner, B. (1985). An attributional theory of achievement motivation and emotion. *Psychological review*, 92(4), 548.

Πίνακες Στατιστικών Αναλύσεων

Πίνακας 1

Μονοδιάστατη ανάλυση διακύμανσης των pre-test δικαιωμάτων ανά περίπτωση

ANOVA					
Pre-test Δικαιώματα					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2,233	2	1,117	,710	,494
Within Groups	169,733	108	1,572		
Total	171,966	110			

Πίνακας 2

Συνολική ερμηνευμένη διακύμανση των παραγόντων της ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες της κλίμακας δικαιωμάτων κρατουμένων

Total Variance Explained						
Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	8,699	39,540	39,540	8,699	39,540	39,540
2	1,966	8,935	48,475	1,966	8,935	48,475
3	1,373	6,239	54,714	1,373	6,239	54,714
4	1,132	5,147	59,861	1,132	5,147	59,861
5	,947	4,307	64,168			
6	,893	4,057	68,225			
7	,863	3,921	72,145			
8	,817	3,714	75,860			
9	,662	3,010	78,870			
10	,591	2,684	81,554			
11	,558	2,535	84,089			
12	,543	2,469	86,558			
13	,430	1,957	88,515			
14	,393	1,784	90,299			
15	,381	1,731	92,030			
16	,362	1,646	93,676			
17	,310	1,410	95,086			
18	,272	1,235	96,321			
19	,262	1,190	97,510			
20	,234	1,066	98,576			
21	,166	,755	99,331			
22	,147	,669	100,000			

Σημείωση. Extraction Method: Principal Component Analysis.

Πίνακας 3

ΚΜΟ και Bartlett's test της παραγοντικής ανάλυσης της κλίμακας δικαιωμάτων κρατουμένων

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,896
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1232,785
	df	231
	Sig.	,000

Πίνακας 4

Φόρτιση παραγόντων στις μεταβλητές της κλίμακας δικαιωμάτων κρατουμένων

Pattern Matrix ^a			
	Component		
	1	2	3
Δυνατότητα οργάνωσης πολιτικών συγκεντρώσεων των κρατουμένων χωρίς επιτήρηση.	,854		
Δυνατότητα οργάνωσης ψυχαγωγικών συγκεντρώσεων των κρατουμένων χωρίς επιτήρηση.	,836		
Αυτοδιαχείριση των φυλακών από τους ίδιους τους κρατουμένους.	,755		
Αλληλογραφία και τηλεφωνική και προσωπική επικοινωνία χωρίς λογοκρισία ή/και επιτήρηση.	,751		
Δυνατότητα απόκτησης βουλευτικού αξιώματος.	,624		
Δικαίωμα ψήφου.	,594		
Δικαίωμα εξαγοράς της ποινής.	,569		
Δικαίωμα ελεύθερης επιλογής ένδυσης (κατάργηση στολών).	,516		,252
Μείωση της ποινής λόγω καλής διαγωγής.	,492	-,270	
Ειδική μεταχείριση κρατουμένων λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων.	,322		
Σωματική και ψυχολογική ασφάλεια.	-,265	-,925	
Πρόσβαση σε δικηγόρο.		-,804	
Συχνότερες επισκέψεις για τα μέλη της οικογένειας του κρατουμένου.		-,727	
Σεξουαλική επαφή για έγγαμους (συζυγικές επισκέψεις) και άγαμους κρατουμένους.		-,684	
Πρόσβαση σε μέσα ενημέρωσης στη μητρική γλώσσα των κρατουμένων.		-,670	
Ελεύθερη πρόσβαση σε μέσα ενημέρωσης.	,284	-,597	
Ειδική μεταχείριση κρατουμένων με αναπηρίες.		-,576	
Επαγγελματική εκπαίδευση.		-,534	-,507
Ελευθερία έκφρασης.	,446	-,457	
Οικονομική αποζημίωση για την εργασία εντός της φυλακής, σύμφωνα με τον κατώτατο μισθό.		-,405	,299
Δικαίωμα αυτοκτονίας.			,660
Δυνατότητα άρνησης εργασίας εντός της φυλακής.		-,335	,658
Extraction Method: Principal Component Analysis.			
Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.			

a. Rotation converged in 10 iterations.

Πίνακας 5

Συνολική ερμηνευμένη διακύμανση των παραγόντων της ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες της κλίμακας ιδεολογικής τοποθέτησης

Total Variance Explained						
Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,987	33,187	33,187	2,987	33,187	33,187
2	1,526	16,951	50,139	1,526	16,951	50,139
3	1,071	11,895	62,034	1,071	11,895	62,034
4	,747	8,298	70,332			
5	,701	7,786	78,117			
6	,601	6,674	84,791			
7	,551	6,117	90,908			
8	,528	5,869	96,777			
9	,290	3,223	100,000			

Σημείωση: Extraction Method: Principal Component Analysis.

Πίνακας 6

KMO και Bartlett's test της παραγοντικής ανάλυσης της κλίμακας ιδεολογικής τοποθέτησης

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,724
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	217,147
	df	36
	Sig.	,000

Πίνακας 7

Φόρτιση παραγόντων στις μεταβλητές της κλίμακας ιδεολογικής τοποθέτησης

Pattern Matrix ^a		
	Component	
	1	2
Η ανάγκη προστασίας της προσωπικής ασφάλειας των πολιτών απαιτεί αύξηση της αστυνομικής παρουσίας στην καθημερινή ζωή.	,834	,394
Η αύξηση της αστυνόμευσης στην καθημερινή ζωή των πολιτών ενέχει τον κίνδυνο περιορισμού των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών.	-,774	
Οι φορολογικές διευκολύνσεις υπέρ των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξή της.	,685	
Η αύξηση των δημοσίων δαπανών για την εθνική άμυνα σε βάρος των δαπανών για την κοινωνική πρόνοια είναι αναγκαία λόγω των εξωτερικών απειλών που αντιμετωπίζει η χώρα μας.	,620	
Η οικονομική ανισότητα μεταξύ των ανθρώπων είναι αποτέλεσμα των διαφορών τους ως προς τις ικανότητες και το ταλέντο τους.	,543	
Η διατήρηση των δαπανών για την εθνική άμυνα σε υψηλά επίπεδα υπηρετεί τα μεγάλα ιδιωτικά συμφέροντα.	-,479	,372
Μόνο η ιδιωτικοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι σε θέση να βγάλει την παιδεία της χώρας από το σημερινό αδιέξοδο.	,441	-,301
Η κοινωνικά άδικη φορολογική πολιτική, που ενθαρρύνει και επιβραβεύει τη φοροδιαφυγή ορισμένων, ενώ επιβαρύνει μονίμως τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους, οδηγεί μοιραία τη χώρα σε οικονομικό μαρασμό.		,793
Πρωταρχικό καθήκον της ελληνικής πολιτείας είναι η ουσιαστική αναβάθμιση της δημόσιας δωρεάν παιδείας και η θωράκιση της απέναντι στα οποιαδήποτε ιδιωτικά συμφέροντα.		,680
Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.		

a. Rotation converged in 11 iterations.

Πίνακας 8

Μέσοι όροι στάσεων για τα συγκρουσιακά δικαιώματα κρατουμένων ανά περίπτωση και ανά αρχική στάση ως προς την πρόωρη αποφυλάκιση

Περιστάσεις		Περίσταση Α- (N=35)	Περίσταση Α (N=41)	Περίσταση Α+ (N=35)	Περιθώριοι Μ.Ο.
Πρόωρη Αποφυλάκιση	Κατά (N=50)	2,88	3,26	3,48	3,21
	Υπέρ (N=61)	5,03	4,22	4,24	4,50
	Περιθώριοι Μ.Ο. (Συγκρουσιακά Δικαιώματα κρατουμένων)	3,96	3,74	3,86	3,85

$F_{\text{Περιστάσεις}} (2,105) = 0.334, p > .05, \eta^2 = .01$

$F_{\text{Πρόωρη Αποφυλάκιση}} (1,105) = 32.93, p < .001, \eta^2 = .24$

$F_{\text{Περιστάσεις} \times \text{Πρόωρη Αποφυλάκιση}} (2,105) = 3.61, p < .05, \eta^2 = .06$

Σημείωση. 1-Διαφωνώ Απόλυτα, 7- Συμφωνώ Απόλυτα

Πίνακας 9

Μέσοι όροι στάσεων για τα συγκρουσιακά δικαιώματα κρατουμένων ανά περίσταση και ανά αρχική στάση πάνω στην οργάνωση συγκεντρώσεων

Περιστάσεις		Περίσταση Α- (N=35)	Περίσταση Α (N=41)	Περίσταση Α+ (N=35)	Περιθώριοι Μ.Ο.
Οργάνωση συγκεντρώσεων	Κατά (N=63)	3,04	3,60	3,33	3,32
	Υπέρ (N=48)	5,44	4,13	4,44	4,67
	Περιθώριοι Μ.Ο. (Συγκρουσιακά Δικαιώματα κρατουμένων)	4,24	3,87	3,89	4,00

$F_{\text{Περιστάσεις}} (2,105) = 1.14, p > .05, \eta^2 = .02$

$F_{\text{Οργάνωση συγκεντρώσεων}} (1,105) = 36.61, p < .001, \eta^2 = .26$

$F_{\text{Περιστάσεις} \times \text{Οργάνωση συγκεντρώσεων}} (2,105) = 5.93, p < .01, \eta^2 = .10$

Σημείωση. 1-Διαφωνώ Απόλυτα, 7- Συμφωνώ Απόλυτα

Πίνακας 10

Μονοδιάστατη ανάλυση διακύμανσης της συνεκτικότητας ως βεβαιότητα ανά περίσταση

Tests of Between-Subjects Effects						
Dependent Variable: Συνεκτικότητα ως βεβαιότητα						
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Corrected Model	4,886 ^a	2	2,443	2,672	,074	,047
Intercept	1780,096	1	1780,096	1946,784	,000	,947
Περιστάσεις	4,886	2	2,443	2,672	,074	,047
Error	98,753	108	,914			
Total	1880,972	111				
Corrected Total	103,639	110				

a. R Squared = ,047 (Adjusted R Squared = ,029)

Πίνακας 11

Έλεγχος πολλαπλών συγκρίσεων μέσων όρων ανά ζεύγη

Multiple Comparisons							
Dependent Variable: Συνεκτικότητα ως βεβαιότητα							
	(I)	(J)	Mean	Std.		95% Confidence Interval	
	Συνθήκες_1	Συνθήκες_1	nce (I-J)	Error	Sig.	Lower Bound	Upper Bound
LSD	Περίσταση A-	Περίσταση A	,505*	,2201	,024	,069	,941
	Περίσταση A-	Περίσταση A+	,219	,2286	,340	-,234	,672
	Περίσταση A	Περίσταση A-	-,505*	,2201	,024	-,941	-,069
	Περίσταση A	Περίσταση A+	-,286	,2201	,196	-,722	,150
	Περίσταση A+	Περίσταση A-	-,219	,2286	,340	-,672	,234
	Περίσταση A+	Περίσταση A	,286	,2201	,196	-,150	,722

Based on observed means.

The error term is Mean Square(Error) = ,914.

*. The mean difference is significant at the ,05 level.

Πίνακας 12

Μέσοι όροι της συνεκτικότητας ως βεβαιότητα ανά περίσταση

Περιστάσεις				
Dependent Variable: Συνεκτικότητα ως βεβαιότητα				
			95% Confidence Interval	
Περιστάσεις	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Περίσταση A-	4,257	,162	3,937	4,578
Περίσταση A	3,752	,149	3,456	4,048
Περίσταση A+	4,038	,162	3,718	4,358

Πίνακας 13

Ανάλυση συσχέτισης μεταξύ ιδεολογικής τοποθέτησης και βασικών και συγκρουσιακών δικαιωμάτων

Correlations				
		Ιδεολογική Τοποθέτηση	Βασικά Δικαιώματα	Συγκρουσιακά Δικαιώματα
Ιδεολογική Τοποθέτηση (1αριστερά-7δεξιά)	Pearson	1	-,514**	-,439**
	Correlation			
	Sig. (2-tailed)		,000	,000
	N	111	111	111
Βασικά Δικαιώματα	Pearson	-,514**	1	,708**
	Correlation			
	Sig. (2-tailed)	,000		,000
	N	111	111	111
Συγκρουσιακά Δικαιώματα	Pearson	-,439**	,708**	1
	Correlation			
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	
	N	111	111	111

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος έρευνας που διεξάγεται στα πλαίσια του τμήματος Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου. Η συμμετοχή είναι ανώνυμη. Δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις. Για λόγους στατιστικής αξιοπιστίας, παρακαλούμε να απαντήσετε σε όλες τις προτάσεις. Εκφράστε την προσωπική σας άποψη, κυκλώνοντας έναν αριθμό κάθε φορά. Παρακαλούμε να διαβάσετε με προσοχή το σύνολο του περιεχομένου.

Pre test

Παρακαλώ σημειώστε τον βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παραχώρηση των παρακάτω δικαιωμάτων στους κρατούμενους:

Διαφωνώ	1	2	3	4	5		6	7	Συμφωνώ
Απόλυτα									Απόλυτα

Επικοινωνία με τον «έξω κόσμο».

Κηδεμονία ανήλικων τέκνων.

Ισότητα μεταχείρισης κρατουμένων.

Ελεύθερη λήψη πληροφορήσης.

Ελεύθερη εργασία.

Οργάνωση συγκεντρώσεων.

Πολιτικά δικαιώματα.

Πρόωρη αποφυλάκιση.

Χειρισμός

Α' φάση

Στη συνέχεια παρακαλούμε να διαβάσετε ένα κείμενο για τα δικαιώματα των κρατουμένων που δημοσιεύθηκε από μία οργάνωση προάσπισης των δικαιωμάτων των κρατουμένων σε ελληνικά σωφρονιστικά καταστήματα.

Συνθήκες 1-3

Περίσταση Α – Λόγος Α

Οι ελληνικές φυλακές φιλοξενούν υπερδιπλάσιο αριθμό ατόμων από τη δυνατότητα χωρητικότητάς τους. Αυτό συνεπάγεται έλλειψη αίσθησης της ιδιωτικότητας, ή της ησυχίας, της στοιχειώδους ηρεμίας με θανάσιμες συνέπειες. Έρευνες έχουν δείξει ότι η άνοδος του αριθμού των αυτοκτονιών στις φυλακές συνδέεται αναλογικά με την αύξηση του ποσοστού πληρότητας των σωφρονιστικών καταστημάτων.

Το πρόβλημα του υπερπληθυσμού των σωφρονιστικών καταστημάτων θέτει υπό αμφισβήτηση τα θεμελιώδη δικαιώματα των κρατουμένων. Κρίνεται επιτακτική η ανάγκη προάσπισης των δικαιωμάτων των φυλακισμένων σε άδειες, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, επισκεπτήρια και προαυλισμό.

Β' Φάση

Στη συνέχεια παρακαλούμε να διαβάσετε ένα κείμενο για τα δικαιώματα των κρατουμένων που δημοσιεύτηκε από την ίδια οργάνωση προάσπισης των δικαιωμάτων των κρατουμένων σε ελληνικά σωφρονιστικά καταστήματα 6 μήνες μετά.

(Συνθήκη 1) Περίσταση Α / Λόγος Α

Η κατάσταση στις ελληνικές φυλακές δεν δείχνει να έχει αλλάξει καθόλου αφού την αύξηση των θέσεων χωρητικότητας ακολούθησε η αύξηση του αριθμού των κρατουμένων. Οι φυλακές εξακολουθούν να φιλοξενούν παραπάνω από τον διπλάσιο αριθμό ατόμων από τη δυνατότητα χωρητικότητάς τους. Οι συνέπειες της έλλειψης ιδιωτικότητας συνεχίζουν να απειλούν τις ζωές των κρατουμένων, λόγω της γνωστής σύνδεσης του αριθμού των αυτοκτονιών στις φυλακές με την αύξηση του ποσοστού πληρότητας των σωφρονιστικών καταστημάτων.

Τονίζουμε για ακόμη μία φορά ότι πρόβλημα του υπερπληθυσμού των σωφρονιστικών καταστημάτων θέτει υπό αμφισβήτηση τα θεμελιώδη δικαιώματα των κρατουμένων και διεκδικούμε, για ακόμη μία φορά, δικαίωμα σε άδειες, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, επισκεπτήρια και προαυλισμό.

(Συνθήκη 2) Περίσταση Α⁺ / Λόγος Α

Η κατάσταση στις ελληνικές φυλακές έχει γίνει πολύ χειρότερη, αφού ενώ ο αριθμός των κρατουμένων έχει αυξηθεί, ο αριθμός των θέσεων χωρητικότητας έχει μείνει ο ίδιος, με αποτέλεσμα να φιλοξενούν παραπάνω από τον τριπλάσιο αριθμό ατόμων. Οι συνέπειες της έλλειψης ιδιωτικότητας συνεχίζουν να απειλούν τις ζωές των κρατουμένων, λόγω της γνωστής

σύνδεσης του αριθμού των αυτοκτονιών στις φυλακές με την αύξηση του ποσοστού πληρότητας των σωφρονιστικών καταστημάτων.

Τονίζουμε για ακόμη μία φορά ότι πρόβλημα του υπερπληθυσμού των σωφρονιστικών καταστημάτων θέτει υπό αμφισβήτηση τα θεμελιώδη δικαιώματα των κρατουμένων και διεκδικούμε, για ακόμη μία φορά, δικαίωμα σε άδειες, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, επισκεπτήρια και προαυλισμό.

(Συνθήκη 3) Περίσταση Α- / Λόγος Α

Η κατάσταση στις ελληνικές φυλακές δείχνει να καλυτερεύει, αφού ο αριθμός των θέσεων χωρητικότητας έχει αυξηθεί, ενώ ο αριθμός των κρατουμένων έχει μείνει στάσιμος, με αποτέλεσμα να φιλοξενούν λιγότερο από τον διπλάσιο αριθμό ατόμων. Οι συνέπειες της έλλειψης ιδιωτικότητας συνεχίζουν να απειλούν τις ζωές των κρατουμένων, λόγω της γνωστής σύνδεσης του αριθμού των αυτοκτονιών στις φυλακές με την αύξηση του ποσοστού πληρότητας των σωφρονιστικών καταστημάτων.

Τονίζουμε για ακόμη μία φορά ότι πρόβλημα του υπερπληθυσμού των σωφρονιστικών καταστημάτων θέτει υπό αμφισβήτηση τα θεμελιώδη δικαιώματα των κρατουμένων και διεκδικούμε, για ακόμη μία φορά, δικαίωμα σε άδειες, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, επισκεπτήρια και προαυλισμό.

Post test

Παρακαλώ σημειώστε τον βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παραχώρηση των παρακάτω δικαιωμάτων στους κρατούμενους:

Διαφωνώ	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ
Απόλυτα								Απόλυτα

(Άμεση επιρροή)

Επικοινωνία με τον «έξω κόσμο».

Κηδεμονία ανήλικων τέκνων.

Ισότητα μεταχείρισης κρατουμένων.

Ελεύθερη λήψη πληροφορήσης.

Ελεύθερη εργασία.

Οργάνωση συγκεντρώσεων.

Πολιτικά δικαιώματα.

Πρόωρη αποφυλάκιση.

Κλίμακα δικαιωμάτων των κρατουμένων

(Λιγότερο συγκρουσιακά- έμμεση επιρροή)

Πρόσβαση σε δικηγόρο.

Συχνότερες επισκέψεις για τα μέλη της οικογένειας του κρατουμένου.

Ελεύθερη πρόσβαση σε μέσα ενημέρωσης.

Δυνατότητα άρνησης εργασίας εντός της φυλακής.

Δυνατότητα οργάνωσης ψυχαγωγικών συγκεντρώσεων των κρατουμένων χωρίς επιτήρηση.

Δικαίωμα ψήφου.

Μείωση της ποινής λόγω καλής διαγωγής.

Ειδική μεταχείριση κρατουμένων με αναπηρίες.

Ελευθερία έκφρασης.

Σωματική και ψυχολογική ασφάλεια.

Επαγγελματική εκπαίδευση.

(Περισσότερο Συγκρουσιακά- Έμμεση επιρροή)

Αλληλογραφία και τηλεφωνική και προσωπική επικοινωνία χωρίς λογοκρισία ή/και επιτήρηση.

Σεξουαλική επαφή για έγγαμους (συζυγικές επισκέψεις) και άγαμους κρατουμένους.

Πρόσβαση σε μέσα ενημέρωσης στη μητρική γλώσσα των κρατουμένων.

Οικονομική αποζημίωση για την εργασία εντός της φυλακής, σύμφωνα με τον κατώτατο μισθό.

Δυνατότητα οργάνωσης πολιτικών συγκεντρώσεων των κρατουμένων χωρίς επιτήρηση.

Δυνατότητα απόκτησης βουλευτικού αξιώματος.

Δικαίωμα εξαγοράς της ποινής.

Ειδική μεταχείριση κρατουμένων λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων.

Αυτοδιαχείριση των φυλακών από τους ίδιους τους κρατουμένους.

Δικαίωμα ελεύθερης επιλογής ένδυσης (κατάργηση στολών).

Δικαίωμα αυτοκτονίας.

Κλίμακα ενδοατομικής συνεκτικότητας

Παρακαλώ σημειώστε τον βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις:

Διαφωνώ	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ
Απόλυτα								Απόλυτα

Η συνεκτικότητα ως ακαμψία

Ένα άτομο που εκδηλώνει την ίδια πάντα συμπεριφορά σε συγκεκριμένα ζητήματα σημαίνει πως είναι ανίκανο να προσαρμοστεί στις μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Το να συμπεριφέρεται κανείς πάντα σύμφωνα με τις ιδέες και τις απόψεις του, είναι εκδήλωση ακαμψίας και αδυναμίας προσαρμογής στον μεταβαλλόμενο κόσμο.

Η προσήλωση του ατόμου στις ιδέες του δηλώνει στενότητα πνεύματος από μέρους του.

Η συνεκτικότητα ως βεβαιότητα

Ένα άτομο που μένει προσηλωμένο στις ιδέες του δείχνει πως είναι σίγουρο ότι αυτές είναι σωστές.

Ένα άτομο που υιοθετεί την ίδια πάντα συμπεριφορά σε συγκεκριμένα ζητήματα είναι φερέγγυο και αξιόπιστο.

Για να είναι κανείς συνεπής και σταθερός, χρειάζεται οι πράξεις του να συμφωνούν πάντοτε με τις ιδέες και τις αρχές του.

Η μη συνεκτικότητα ως ευελιξία

Το να μη μένει κανείς προσκολλημένος στις ιδέες του είναι ένδειξη ευρύτητας πνεύματος.

Το να συμπεριφέρεται κανείς με τρόπο που δεν συμφωνεί πάντα με τις ιδέες του δείχνει ικανότητα ευελιξίας και προσαρμογής στις περιστάσεις.

Το να αλλάζει κανείς τη συμπεριφορά του σε σχέση με κάποια ζητήματα δηλώνει ότι λαμβάνει υπόψη του τις περιστάσεις και αντιδρά κατάλληλα σε αυτές.

Η μη συνεκτικότητα ως αβεβαιότητα

Όταν οι πράξεις ενός ατόμου δεν συμφωνούν με τις προηγούμενες ενέργειές του, το άτομο αυτό δεν είναι αξιόπιστο.

Το να μην προσηλώνεται κανείς στις ιδέες και τις απόψεις του δείχνει έλλειψη βεβαιότητας για αυτές.

Όταν συμπεριφέρεται κανείς με τρόπο που δεν συμφωνεί πάντα με τις απόψεις του, δείχνει ότι είναι ασταθής και ασυνεπής απέναντι στις αρχές του.

Κλίμακα Ιδεολογικής Τοποθέτησης

Παρακαλώ σημειώστε τον βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις:

Διαφωνώ	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ
Απόλυτα								Απόλυτα

Πρωταρχικό καθήκον της ελληνικής πολιτείας είναι η ουσιαστική αναβάθμιση της δημόσιας δωρεάν παιδείας και η θωράκιση της απέναντι στα οποιαδήποτε ιδιωτικά συμφέροντα.

Η αύξηση της αστυνόμευσης στην καθημερινή ζωή των πολιτών ενέχει τον κίνδυνο περιορισμού των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Η κοινωνική άδικη φορολόγηση πολιτική, που ενθαρρύνει και επιβραβεύει τη φοροδιαφυγή ορισμένων, ενώ επιβαρύνει μονίμως τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους, οδηγεί μοιραία τη χώρα σε οικονομικό μαρασμό.

Η διατήρηση των δαπανών για την εθνική άμυνα σε υψηλά επίπεδα υπηρετεί τα μεγάλα ιδιωτικά συμφέροντα.

Η ανάγκη προστασίας της προσωπικής ασφάλειας των πολιτών απαιτεί αύξηση της αστυνομικής παρουσίας στην καθημερινή ζωή.

Οι φορολογικές διευκολύνσεις υπέρ των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξή της.

Η αύξηση των δημοσίων δαπανών για την εθνική άμυνα σε βάρος των δαπανών για την κοινωνική πρόνοια είναι αναγκαία λόγω των εξωτερικών απειλών που αντιμετωπίζει η χώρα μας.

Η οικονομική ανισότητα μεταξύ των ανθρώπων είναι αποτέλεσμα των διαφορών τους ως προς τις ικανότητες και το ταλέντο τους.

Μόνο η ιδιωτικοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι σε θέση να βγάλει την παιδεία της χώρας από το σημερινό αδιέξοδο.

Δημογραφικά Στοιχεία

Ηλικία

Φύλο

Μορφωτικό Επίπεδο